

NPC

Network of Parliamentary Committees
on Economy Finance and European
integration of Western Balkans

Center for Economic Analyses

WESTMINSTER
FOUNDATION FOR
DEMOCRACY

MBIKËQYRJE PARLAMENTARE

MBI POLITIKAT E KONKURRENCËS, NDIHMËS
SHTETËRORE DHE TËRHEQJES SË INVESTIMEVE TË
HUAJA DIREKTE NË SHTETET E BALLKANIT PERËNDIMOR

MANUAL PËR ANËTARËT E
PARLAMENTIT DHE
PERSONELIN E PARLAMENTIT

Mars 2014

Botuar nga:

Autorë:

z. Marjan Nikolov, PhD, Senior expert
znj. Kristina Cuculoska, LL.M., Junior expert
znj. Vesna Garvanlieva, Ekonomist në CEA

Qendra për analiza ekonomike – CEA
Bul. Jane Sandanski 63/3
1000 Shkup
Republika e Maqedonisë

info@cea.org.mk
www.cea.org.mk

Instituti Evropian i Politikave Shkup
Debarca 6
1000 Shkup
Republika e Maqedonisë

contact@epi.org.mk
www.epi.org.mk

Tabela e përmbajtjes

Lista e shkurtesave:	
Pse ky Manual?	4
	5
PJESA E PARË	
POLITIKA E KONKURRENCËS DHE NDIHMA SHTETËRORE	6
Politika e konkurrencës	7
Vendet e Ballkanit Perëndimor: Përmbledhje	10
Shqipëria (flamur)	10
Bosnje dhe Hercegovinë	10
Kosova *	11
Maqedonia	12
Mali i Zi	12
Serbia	13
Ndihma shtetërore	14
Vendet e Ballkanit Perëndimor: Përmbledhje	16
Shqipëria	16
Bosnje dhe Hercegovinë	16
Kosova *	17
Maqedonia	18
Mali i Zi	18
Serbia	19
	20
PJESA E DYTË	22
INVESTIMET E HUAJA DIREKTE DHE NDIHMA SHTETËRORE	22
Definimi i IHD dhe ndihmës shtetërore	23
Si definohen IHD-ët?	23
Si definohet Ndihma Shtetërore në BE?	23
Shqipëria	24
Bosnja dhe Hercegovina	27
Kosova *	30
Maqedonia	33
Mali i Zi	36
Serbia	39
Udhëzime praktike për përmirësimin e mbikëqyrjes parlamentare	
A. Politika e konkurrencës dhe ndihma shtetërore në vendet e Ballkanit Perëndimor	42
B. IHD dhe ndihma shtetërore në vendet e Ballkanit Perëndimor	42
	42
Referenca:	44

Lista e shkurtesave:

AZHISH	Agjencia për Zhvillimin e Investimeve e Shqipërisë
AKESS	Agjencia për Kredi Eksporti dhe Siguracion e Serbisë
BiH	Bosnja dhe Hercegovina
EBRD	Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim
KE	Komisioni Evropian
BE	Bashkimi Evropian
FBIH	Federata e Bosnjës dhe Hercegovinës
APIHBiH	Agjencia për Promovimin e Investimeve të Huaja e Bosnjës dhe Hercegovinës
IHD	Investime të Huaja Direkte
PBB	Prodhimi i Brendshëm Bruto
KNF	Korporata Ndërkombëtare e Financave
APIK	Agjencia për Promovimin e Investimeve e Kosovës
KMK	Komisioni për Mbrojtjen e Konkurrencës në Maqedoni
NJVL	Njësia e Vetëqeverisjes Lokale
APIMZ	Agjencia për Promovimin e Investimit në Malin e Zi
MP	Deputetë
SHA	Shtete Anëtare
OBEZH	Organizata për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim
RS	Republika Srpska
MSA	Marrëveshja për Stabilizim Asocim
AIPES	Agjencia për Investime dhe Promovimin e Eksportit e Serbisë
NVM	Ndërmarrje të Vogla dhe të Mesme
ZTIZH	Zonat Teknologjike Industriale Zhvillimore
TFEU	Traktati mbi funksionimin e Bashkimit Evropian
USD	Dollari i Shteteve të Bashkuara
TVSH	Tatimi i Vlerës së Shtuar

Pse ky Manual?

Qëllimi i këtij udhëzuesi është të ndihmojë anëtarët e Kuvendit (deputetëve) dhe stafit parlamentar për të kuptuar konceptin e politikës së konkurrencës dhe ndihmës shtetërore, detyrimet që dalin nga Marrëveshja e Stabilizim-Asocimit (MSA) dhe për të lehtësuar përfshirjen e tyre në kryerjen e rolit mbikëqyrës të parlamentit mbi këto tema.

Pjesa e parë e Manualit ofron pasqyrë të acquis për kapitullin e politikave të konkurrencës, strukturat administrative të nevojshme për harmonizimin me acquis, lidhje me MSA, kërkesat e BE-së për këtë kapitull, si dhe pasqyrë institucionale dhe në fund rolin e Kuvendit në mbikëqyrjen dhe shqyrtimin e politikës së konkurrencës dhe ndihmës shtetërore nga vendet e Ballkanit Perëndimor.

Qëllimi i këtij Manuali është gjithashtu për të ndihmuar anëtarët e parlamentit dhe stafit parlamentar për të rritur nivelin e tyre të të kuptuarit se si vendet konkurrojnë për të tërhequr investime të huaja direkte (IHD) dhe çfarë instrumente vendet përdorin për ta bërë këtë.

Pjesa e dytë e Manualit jep informacion mbi secilin prej vendeve të analizuara për treguesit bazë ekonomikë si PBB-së dhe IHD-ve në periudhën 2008-2012, jep pasqyrë të legjislacionit, institucioneve dhe politikave për tërheqjen e IHD-ve. Manuali gjithashtu jep më shumë detaje rreth ndihmës shtetërore dhe politikave të konkurrencës dhe rolin e parlamentit në një kontekst të tërheqjes së IHD-ve. Për secilin nga vendet, ne gjithashtu paraqesim studime të rasteve të IHD-ve.

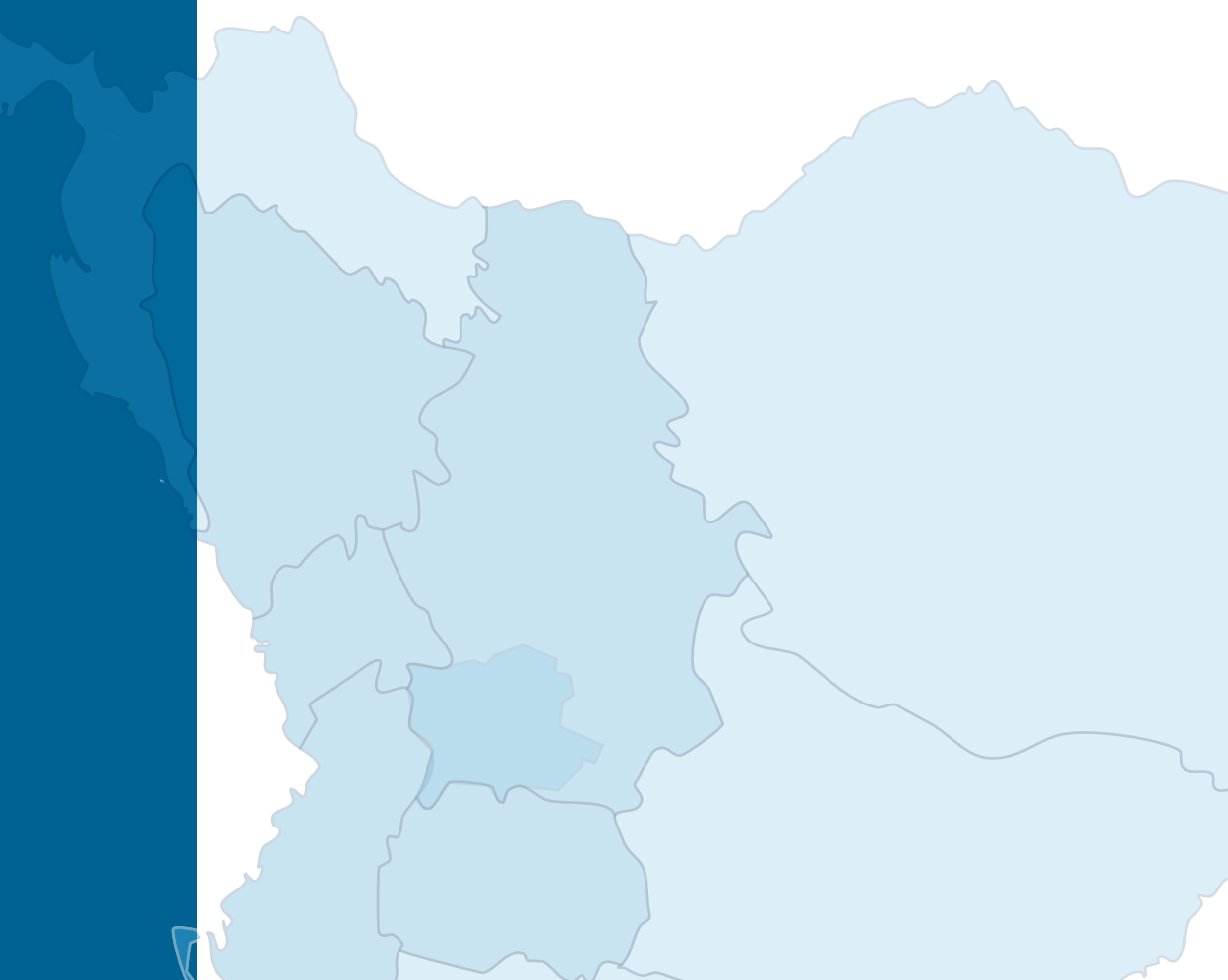
Manualin e përfundojmë me udhëzime praktike për përmirësimin e mbikëqyrjes parlamentare mbi politikën e konkurrencës, ndihmës shtetërore dhe tërheqjen e IHD-ve.

Me respekt,

D-r. Marjan Nikolov

PJESA E PARË

POLITIKAT E KONKURRENCËS DHE NDIHMA SHETËRORE

Politika e konkurrencës

Vërejtje të përgjithshme

Politika e konkurrencës e zbatuar nga Komisioni Evropian (KE) ka një ndikim të drejtpërdrejtë në jetën e përditshme të qytetarëve të Bashkimit Evropian (BE)¹. Objektivi kryesor i kësaj politike është të ruajnë dhe zhvillojnë një gjendje të konkurrencës efektive në tregun e përbashkët duke ndikuar në strukturën e tregjeve dhe zhvillimin e lojtarëve të tregut. Kërkesa për kompanitë për të konkurruar me njëri-tjetrin nxit inovacionin, ul kostot e prodhimit, rrit efikasitetin ekonomik dhe si pasojë, rrit konkurrencën e ekonomisë evropiane. Të nxitur nga konkurrenca, kompanitë ofrojnë produkte dhe shërbime të cilat janë konkurruese në aspektin e çmimeve dhe cilësisë. Për më tepër, konkurrenca më e madhe lejon konsumatorëve që të zgjedhin nga një gamë të gjerë të produkteve dhe shërbimeve me çmime më të ulëta.

Një aplikim rigoroz i politikës së konkurrencës është mënyra më e mirë për të garantuar lirinë ekonomike. Liria ekonomike, brenda një kornize të duhur rregullatore, është parakusht për zhvillimin e një shoqërie të lirë. Liria e konkurrencës është pra një liri publike. Ajo ndikon jo vetëm në mjedisin ekonomik, por edhe në organizimin e shoqërisë në përgjithësi. Në këtë mënyrë politika e konkurrencës është një politikë 'popullore'².

Rregulloret e politikës së konkurrencës mbulojnë politikat kundër trusteve dhe politikat e kontrollit të ndihmës shtetërore³. Ajo përfshin rregullat dhe procedurat për të luftuar sjellje anti-konkurrese nga kompanitë (marrëveshje kufizuese ndërmjet sipërmarrjeve dhe abuzimit me pozitën dominuese), për të shqyrtuar bashkimet ndërmjet ndërmarrjeve, dhe për të parandaluar qeveritë nga dhënia e ndihmës shtetërore që e dëmtojnë konkurrencën në tregun e brendshëm. Në përgjithësi, rregullat e konkurrencës janë drejtpërdrejt të zbatueshme në të gjithë BE-në dhe shtetet anëtare (SHA-të) duhet të bashkëpunojë plotësisht me KE-në në zbatimin e tyre. Rregullorja e konkurrencës është i bazuar në nenin 37 (monopolet shtetërore me karakter tregtar), nenet 101-105 (Rregullat e zbatueshme për sipërmarrjet), Neni 106 (Ndërmarrjet publike dhe ndërmarrjet me të drejta të veçanta ose ekskluzive) dhe nenet 107-109 (Rregullat që zbatohen për ndihma shtetërore) të Traktatit mbi funksionimin Bashkimit Evropian (TFEU)⁴.

Two pillars of EC competition policy

1

Rregulla që kanë të bëjnë me sipërmarrjet:

- marrëveshjet kundër konkurrencës
- praktikat e keqpërdorimit
- bashkimet dhe kontrolli i përvetësimeve

2

Rregulla që kanë të bëjnë me Shtetet Anëtare:

- monopolet shtetërore të karakterit tregtar
- të drejtat e posaçme dhe ekskluzive
- kontrolli i ndihmës shtetërore

TFEU thekson në parimet e saj që SHA-të duhet të miratojnë një politikë ekonomike 'të kryer në pajtim me parimin e ekonomisë së tregut të hapur me konkurrencë të lirë'. Politika e konkurrencës ndjek një qëllim të saktë, e cila është për të mbrojtur dhe zhvilluar konkurrencën efektive në tregun e përbashkët. Fokusohet në katër fusha kryesore:

- Eliminimi i marrëveshjeve që kufizojnë konkurrencën dhe e abuzimeve me pozitë dominuese (p.sh. marrëveshje për fiksimin e çmimit mes konkurrentëve);
- Kontrolli i bashkimeve midis firmave (p.sh. bashkimi ndërmjet dy grupeve të mëdha e cila rezulton me pozitën e tyre dominuese në treg);

- Liberalizimi i sektorëve monopoliste ekonomike (p.sh. të telekomunikacionit);
- Monitorimi i ndihmës shtetërore (p. sh. ndalimi i një granti të Shtetit të dizajnuar për të mbajtur një firmë në humbje edhe pse ajo nuk ka perspektivë të rikthehet.

Arsyeja për rregullimin e marrëdhënieve mes ndërmarrjeve është se disa marrëveshje midis tyre dëmtojnë konkurrencën. Për shembull një marrëveshje mbi çmimet (kartel) ku firma ka rregulluar nivelet e çmimeve së bashku në mënyrë që konsumatorët nuk janë në gjendje të përfitojnë nga konkurrenca midis furnizuesit për të marrë çmimet konkurruese. Rezultati është rritja në çmimet e tregut për konsumatorin final. Karteli është një grup i kompanive të ngjashme të pavarur, të cilat bashkohen së bashku për të kontrolluar çmimet ose të ndajnë tregjet dhe kufizojnë konkurrencën. Pjesëmarrësit në një kartel mund të mbështeten në pjesën e tyre të tregut të rënë dakord dhe nuk kanë nevojë për të ofruar produkte të reja ose të shërbime cilësore me çmime konkurruese. Prandaj, konsumatorët të përfundojë duke paguar më shumë për më pak cilësi. Kjo është arsyeja pse kartelet janë të paligjshme sipas ligjit të konkurrencës në BE dhe pse KE-ja vendos gjopa të rënda për kompani të përfshira në një kartel. Meqë kartelet janë të paligjshme, ato në përgjithësi janë shumë të fshehtë dhe dëshmi e karteleve nuk mund të gjendet lehtë. Marrëveshjet tjera kanë si qëllim ose efekt fiksimit e kushteve të tjera për funksionimin e tregut: për shembull, ata mund të caktojnë kuotat e prodhimit për firmat apo të ndajnë tregjet mes tyre. Marrëveshjet e këtij lloji janë të ndaluara në KE, sepse ata shtrembërojnë konkurrencën dhe janë të dëmshme për operatorë të ndryshëm në treg⁵.

Nënkapitulli i tretë i kapitullit të politikës së konkurrencës është liberalizimi. Termi Liberalizimi i referohet në përmbajtje të nenit 3 të TFEU i cili thotë se aktivitetet e BE-së do të përfshijë një sistem të siguruar së konkurrenca në tregun e brendshëm nuk është shtrembëruar. Për këtë qëllim, ka një sistem të veçantë të mbikëqyrjes në rastin e ndërmarrjeve publike dhe sipërmarrjet të cilave SHA-të japin të drejta të veçanta ose ekskluzive. Në lidhje me liberalizimin e sektorëve të veçantë, bëhet referencë kapitujve përkatëse sektoriale negociuese specifike.

Strukturat administrative

Në bazë të dokumentit 'Udhëzuesi për strukturat kryesore administrative të nevojshme për zbatimin e acquis⁶', për të zbatuar rregullat e konkurrencës, gjegjësisht rregullat për marrëveshjet kufizuese, abuzim me pozitën dominuese dhe mbi kontrollin e bashkimeve, si për periudha të para-aderimit dhe përtej pranimit, duhet të themelohet një Autoritet Kombëtar i Konkurrencës. Autoriteti duhet të pajiset me kompetencat e nevojshme që mundësojnë atë për të hetuar praktikant anti-konkurruese, dhe fuqi të urdhërojë ndërprerjen e praktikave të tilla, duke përfshirë të drejtën për të vendosur sanksione të mjaftueshme parandaluese.

Lidhja me Marrëveshjet e Stabilizimit dhe Asociimit

Rregullorja evropiane, Acquis, në bazë të kapitullit të Politikave të Konkurrencës është në masë të madhe lidhur me detyrimet nga MSA-ja. Marrëveshja e Përkohshme, dhe më pas MSA-ja, përfshijnë dispozita të ngjashme me acquis të BE-së për konkurrencën, duke mbuluar marrëveshje anti-konkurruese, abuzimet e pozitave dominuese të tregut dhe ndihmë shtetërore. Për më tepër, përfshijnë rregulla të veçanta që zbatohen për sipërmarrjet publike dhe sipërmarrjet me të drejta të veçanta dhe ekskluzive dhe të ndalojnë kufizimet sasiore për importet nga BE në vendet e Ballkanit Perëndimor. Marrëveshja bën thirrje që autoritetet me operim të pavarur të mbikëqyrin zbatimin e rregullave të konkurrencës në vendet e Ballkanit Perëndimor.

MSA-ja përmban dispozita për:

- papajtueshmërinë e marrëveshjeve kufizuese; praktikant abuzive dhe masat e ndihmës shtetërore;
- vlerësimi në bazë të kritereve të zbatimit të ligjit të KE-së dhe
- detyrimi nga ligji i përafritimit.

¹Competition policy in Europe and the citizen, European Commission, 2000.

²Ibid, page 6.

³See more on Summaries of legislation, Competition http://europa.eu/legislation_summaries/competition/index_en.html

⁴Treaty on the Functioning of the European Union Consolidated version 2012 Official Journal C 326 of 26 October 2012

Kërkesat e BE-së për politikën e konkurrencës

Kërkesa kryesore e BE-së për këtë kapitull është ekzistenca e:

- përgatitja e duhur ligjore (legjislacioni në linjë me *acquis* të BE-së);
- objektet e përshtatshme të zbatimit ligjit (autoritete me resurse të mjaftueshme njerëzore/financiare) dhe
- prapavijë bindëse (e besueshme) e zbatimit.

Strukturimi Institucional

Tabela e mëposhtme jep një pasqyrë të autoritetit kompetent kundër trusteve dhe kontrollit të ndihmës shtetërore në secilin nga vendet e Ballkanit Perëndimor:

Shteti	Autoriteti Kompetent për Konkurrencë	Autoriteti Kompetent për Ndihmë Shtetërore
Shqipëria	Autoriteti për Konkurrencë	Komisioni për Ndihmë Shtetërore
Bosnja dhe Hercegovina	Këshilli për Konkurrencë	Këshillimi për Ndihmë Shtetërore
Kosova *	Autoriteti për Konkurrencë	Komisioni për Ndihmë Shtetërore
Maqedonia	Komisioni për Mbrojtje të Konkurrencës	Komisioni për Mbrojtje të Konkurrencës
Mali i Zi	Agjencia për Mbrojtje të Konkurrencës	Komisioni për Kontroll të Ndhmës shtetërore
Serbia	Komisioni për Mbrojtje të Konkurrencës	Komisioni për Kontroll të Ndhmës shtetërore

*This designation is without prejudice to position on status, and is in line with UNSCR 1244 and ICJ Advisory opinion on the Kosovo * declaration of independence

⁵EU Competition policy and the consumer, European Commission.

⁶Guide to the Main Administrative Structures required for implementing the *acquis*
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/enlargement_process/accesion_process/how_does_a_country_join_the_eu/negotiations_croatia_turkey/adminstructures_version_may05_35_ch_public_en.pdf.

Vendet e Ballkanit Perëndimor: Përmbledhje

Shqipëria

Shqipëria është një vend kandidat potencial për anëtarësim në BE. Lidhur me lidhjen ligjore me *acquis* në fushën kundër trusteve dhe kontrollit të bashkimit, Shqipëria ka miratuar një Ligj për mbrojtjen e konkurrencës⁷ në vitin 2003 dhe gjithashtu e ka miratuar legjislacionin sekondar në këtë fushë. Për më tepër, Shqipëria ka edhe një Politikë Kombëtare të Konkurrencës.

Në bazë të Raportit të Progresit të KE-së për vitin 2013⁸, është bërë progres i kufizuar në fushën e konkurrencës. Autoriteti i Konkurrencës ka përmirësuar performancën e saj të përgjithshme dhe ka rritur kapacitetin e saj administrativ. KE-ja vuri në dukje se nevojiten përpjekje të mëtejshme për të rritur njohuritë e ligjit të konkurrencës për gjyqësorin. Për më tepër, është i nevojshëm ngritja e kapaciteteve për të rritur njohuritë e stafit të Autoritetit të Konkurrencës në fushat e analizave ekonometrike dhe përdorimin e teknologjisë së informacionit dhe komunikimit.

Strukturimi institucional dhe roli i Kuvendit në mbikëqyrjen dhe shqyrtimin e politikës së konkurrencës

Organi kompetent për mbrojtjen e konkurrencës është Autoriteti i Konkurrencës i Shqipërisë. Autoriteti funksionon në pajtim me Ligjin për Mbrojtjen e Konkurrencës dhe Politikave të Konkurrencës së Shqipërisë. Në bazë të nenit 18 të Ligjit për mbrojtjen e konkurrencës, Autoriteti është person publik dhe është i pavarur në kryerjen e detyrave të tij. Autoriteti ka cilësinë e personit juridik dhe përbëhet nga një Komisioni dhe Sekretariati. Komisioni është organi vendimmarrës i Autoritetit dhe përbëhet nga pesë anëtarë (neni 19). Në bazë të nenit 22, anëtarët e Komisionit emërohen me shumicën e votave, në prani të më shumë se gjysma e të gjithë deputetëve të Kuvendit të Shqipërisë, për një periudhë prej pesë vjetësh. Kuvendi emëron Kryetarin e Komisionit. Në bazë të nenit 31, Kuvendi miraton buxhetin vjetor për financimin e Autoritetit dhe ky buxhet përbën një pjesë të veçantë në Buxhetin e Shtetit.

Në bazë të nenit 24 të ligjit, Autoriteti i Konkurrencës është i detyruar të paraqesë një raport vjetor Parlamentit brenda tre muajve të parë të vitit pasardhës. Ky është një mjet i dobishëm për mbikëqyrjen parlamentare mbi politikën e konkurrencës.

Bosnje dhe Hercegovinë

Bosnje dhe Hercegovinë (BiH) është gjithashtu një vend kandidat potencial për anëtarësim në BE. Sa i përket përputhjes legjislative me *acquis* në fushën kundër trusteve dhe të kontrollit të bashkimit, BiH ka miratuar Ligjin e Konkurrencës⁹ në vitin 2005. Ka edhe shumë akte nënligjore të miratuara në bazë të këtij ligji.

Në bazë të Raportit të Progresit të KE-së për 2013¹⁰, në fushën kundër trusteve dhe bashkimit, Ligji i Konkurrencës i BiH ende nuk është në përputhje të plotë me *acquis*. Aktivitetet e Këshillit të Konkurrencës janë përqendruar në bashkimet dhe keqpërdorim të pozitave dominuese të tregut. Ndryshimet u miratuan në lidhje me ligjet e njësive në sipërmarrjet publike që mundësojnë zbatimin e parimeve të konkurrencës së BE-së për sipërmarrjet publike dhe sipërmarrjet të cilave u është dhënë e drejtë e veçantë dhe ekskluzive. Është bërë një progres në fushën e konkurrencës. Përpjekje të mëtejshme duhet të bëhen për të përmirësuar legjislacionin aktual kundër trusteve dhe për të përmirësuar kapacitetet administrative të Këshillit të Konkurrencës.

⁷Law on Competition Protection <http://www.caa.gov.al/laws/read/id/68>.

⁸Albania 2013 Progress Report http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2013/package/al_rapport_2013.pdf.

⁹Competition Law, <http://bihkonk.gov.ba/en/category/legislation/competition-act>.

¹⁰Bosnia and Herzegovina 2013 Progress Report http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2013/package/ba_rapport_2013.pdf

Strukturimi institucional dhe roli i Kuvendit në mbikëqyrjen dhe shqyrtimin e politikës së konkurrencës

Organi kompetent për mbrojtjen e konkurrencës është Këshilli i Konkurrencës (KK), i krijuar në nivel shtetëror (niveli i BiH). Funkcionet e KK-së janë në përputhje me Ligjin e Konkurrencës. Në bazë të nenit 20 të ligjit brenda strukturës organizative të Këshillit të Konkurrencës të BiH janë Zyrat e konkurrencës të FBiH dhe RS si njësi organizative jashtë selisë. KK-ja është përgjegjëse për zbatimin e legjislacionit dhe ka miratuar vendime të shumta, konkluzione dhe mendime për përqendrimet, bashkimet, marrëveshje kufizuese, abuzim me pozitën dominuese etj. Në bazë të nenit 21, KK-ja është organ i pavarur me cilësi të personit juridik. Anëtarët e KK-së janë emëruar në këtë mënyrë: 3 anëtarë emërohen nga Këshilli i Ministrave të BiH, 2 anëtarë nga qeveria e FBiH dhe 1 anëtar nga Qeveria e RS. Këshilli i ministrave i BiH emëron kryetarin e KK-së nga anëtarët e KK-së (neni 22).

Në bazë të nenit 25 të Ligjit të Konkurrencës, Këshillit është i detyruar të paraqesë një raport vjetor pranë Këshillit të Ministrave të BiH.

Sipas strukturimit institucional të organit kompetent për mbrojtjen e konkurrencës së BiH-së, anëtarët e Këshillit të Konkurrencës janë të emëruar nga dega ekzekutive e qeverisë dhe KK-ja dorëzon një raport vjetor në Këshillin e Ministrave të BiH. Prandaj ka mungesë të instrumenteve për mbikëqyrje parlamentare mbi politikën e konkurrencës.

Kosovo *¹¹

Kosova * është pjesë e procesit të Stabilizim-Asocimit. Sa i përket përputhjes legjislative me *acquis* në fushën kundër trusteve dhe të kontrollit të bashkimit, Kosova * ka miratuar një Ligj për Mbrojtjen e Konkurrencës¹² në vitin 2010 dhe gjithashtu e ka miratuar legjislacionin sekondar në këtë fushë.

Në bazë të Raportit të Progresit të KE-së për vitin 2013¹³, në fushën kundër trusteve, është miratuar një pjesë e legjislacionit. Autoriteti i Konkurrencës së Kosovës miratoi disa vendime dhe ka nxjerrë mendimet që nuk janë të detyrueshme dhe rekomandimet për qeverinë për projektet specifike të legjislacionit dhe vendimeve. KE-ja vuri në dukje nevojën për ndërtimin e mëtejshëm të kapaciteteve të Autoritetit në lidhje me ekspertizën dhe përvojën e stafit të saj. Autoriteti ndodhet ende në ndërtesën e Parlamentit dhe nuk ka zyrat e veta. Për më tepër, menaxhmenti i autoritetit dhe procedurat e tij duhet të përmirësohen në mënyrë të konsiderueshme. Këto mangësi vënë kufizime serioze mbi aktivitetet e autoritetit. Ata duhet të trajtohen si çështje prioritare. Më shumë duhet bërë për të rritur ndërgjegjësimin mbi rregullat e konkurrencës dhe përfaqësimin e tyre. Zbatimi i politikave kundër trusteve dhe bashkimit janë ende në një fazë shumë të hershme.

Strukturimi institucional dhe roli i Kuvendit në mbikëqyrjen dhe shqyrtimin e politikës së konkurrencës

Organi kompetent për mbrojtjen e konkurrencës është Autoriteti i Konkurrencës i Kosovës. Autoriteti funksionon në pajtim me Ligjin për mbrojtjen e konkurrencës. Në bazë të nenit 24 të Ligjit për mbrojtjen e konkurrencës, Autoriteti është institucion publik, i pavarur në kryerjen e detyrave të saj të përcaktuara me Ligjin për Mbrojtjen e Konkurrencës, për të cilat ajo i përgjigjet Kuvendit. Autoriteti ka statusin e personit juridik. Statuti i Autoritetit miratohet nga Kuvendi. Sipas nenit 25 të Ligjit, organi kolegjal që menaxhon punën e Autoritetit është Komisioni për Mbrojtjen e Konkurrencës (KMK) që përbëhet nga pesë anëtarë nga të cilët një është Presidenti.

Në bazë të nenit 28 të Ligjit, KMK është i detyruar të dorëzojë një raport vjetor për punën e Autoritetit në Kuvend më së voni deri më 31 Mars të vitit të ardhshëm. Ky është një mjet i dobishëm për mbikëqyrjen parlamentare mbi politikën e konkurrencës.

¹¹This designation is without prejudice to position on status, and is in line with UNSCR 1244 and ICJ Advisory opinion on the Kosovo * declaration of independence

¹²Law on Protection of Competition, <https://ak.rks-gov.net/?cid=2,20>.

¹³Kosovo * 2013 Progress Report http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2013/package/brochures/Kosovo*_2013.pdf.

Republika e Maqedonisë është një vend kandidat për anëtarësim në BE. Lidhur me lidhjen ligjore me *acquis* në fushën e kundër trusteve dhe të kontrollit të bashkimit, Maqedonia ka miratuar një Ligj për Mbrojtjen e Konkurrencës¹⁴ në vitin 2010 dhe gjithashtu ka legjislacionin e miratuar sekondar në këtë fushë.

Në bazë të Raportit të Progresit të KE-së për vitin 2013¹⁵, prapavija e zbatimit të Komisionit për Mbrojtjen e Konkurrencës (KMK) është përkeqësuar pak. Përgatitjet në fushën kundër trusteve, duke përfshirë bashkimet, janë në një fazë të avancuar. Është bërë progres i mirë në fushën e politikës së konkurrencës. Korniza legjislative është në vend dhe prapavija e zbatimit ka vazhduar të përmirësohet. Burimet buxhetore të KMK-së mbeten të kufizuara. Numri i stafit është i mjaftueshëm, por ato duhet të përdoren në mënyrë më efikase. Në përgjithësi, përgatitjet në këtë fushë janë shumë të avancuara.

Strukturimi institucional dhe roli i Kuvendit në mbikëqyrjen dhe shqyrtimin e politikës së konkurrencës

Organi kompetent për mbrojtjen e konkurrencës është Komisioni për Mbrojtjen e Konkurrencës (KMK). Funkcionet e KMK-së janë në përputhje me Ligjin për mbrojtjen e konkurrencës. Në bazë të nenit 26 të Ligjit për mbrojtjen e konkurrencës, KMK-ja është organ i pavarur shtetëror dhe ka cilësinë e personit juridik. KMK-ja ka një kryetar, katër anëtarë dhe shërbimin e ekspertëve. KMK-ja është i pavarur në kryerjen e detyrave të tij dhe në miratimin e vendimeve. KMK-ja është përgjegjës për punën e tij përpara Kuvendit dhe më së voni deri më 31 mars KMK-ja paraqet raport vjetor për punën e vet. Kjo është një nga mënyrat për të monitoruar aktivitetet e KMK-së për të dy aktivitetet, ato të konkurrencës dhe të ndihmës shtetërore dhe është një mjet i dobishëm për mbikëqyrjen parlamentare mbi këto politika. Sipas nenit 27 të Ligjit, Anëtarët e KMK-së emërohen me propozim të Komisionit Parlamentar për zgjedhjen dhe emërimi bëhet nga ana e Kuvendit të Maqedonisë.

Mali i Zi është një vend kandidat që ka filluar negociatat për anëtarësim në BE. Sa i përket përputhjes legjislative me *acquis* në fushën kundër trusteve dhe të kontrollit të bashkimit, Mali i Zi ka miratuar një Ligj për Mbrojtjen e Konkurrencës¹⁶ në vitin 2012 dhe gjithashtu ka legjislacionin e miratuar sekondar në këtë fushë.

Në bazë të Raportit të Progresit të KE-së për 2013¹⁷, në fushën e kundër trusteve dhe bashkimeve, ligji i ri për Konkurrencën, që është përaftrim i mëtejshëm të legjislacionit kombëtar me *acquis*, hyri në fuqi në tetor 2012. Legjislacioni sekondar shtesë u miratua gjithashtu. Agjencia e re për Mbrojtjen e Konkurrencës (AMK) është themeluar në shkurt 2013 dhe u bë zyrtarisht operacionale në mars. Numri i oficerëve për raste është rritur. Nuk ka pasur përmirësim në prapavijën e zbatimit të Malit të Zi, kryesisht për shkak të fokusimit të tij në riorganizimin e veprimtarisë së Agjencisë së re. Kapaciteti i gjyqësorit për t'u marrë me rastet e ndërlikuara të konkurrencës duhet të forcohet.

Strukturimi institucional dhe roli i Kuvendit në mbikëqyrjen dhe shqyrtimin e politikës së konkurrencës

Organi kompetent për mbrojtjen e konkurrencës është Agjencia për Mbrojtjen e Konkurrencës (AMK). Agjencia funksionon në pajtim me Ligjin për mbrojtjen e konkurrencës. Në bazë të nenit 19 të Ligjit për Konkurrencë, Agjencia themelohet si autoritet i pavarur dhe ajo ka statusin e personit juridik. Agjencia është e detyruar në faqen e saj të publikojë raportin e veprimtarisë për vitin pararendës dhe pasqyrën vjetore financiare duke përfshirë edhe raportin e auditorit. Sipas nenit 20 të Ligjit, Agjencia është përgjegjës për operimin e saj në Qeverinë e Malit të Zi. Në bazë të nenit 21, Agjencia menaxhohet nga drejtori i emëruar nga Qeveria.

Sipas strukturimit institucional të organit kompetent për mbrojtjen e konkurrencës së Malit

të Zi, Drejtori i Agjencisë për Mbrojtjen e Konkurrencës është i emëruar nga dega ekzekutive e qeverisë. Gjithashtu AMK-ja është përgjegjëse për operacionet e saja në Qeveri. Prandaj ka mungesë të instrumenteve për mbikëqyrje parlamentare mbi politikën e konkurrencës.

Serbia

Serbia është një vend kandidat që ka filluar negociatat për anëtarësim në BE. Lidhur me përputhjen ligjore me *acquis* në fushën kundër trusteve dhe të kontrollit të bashkimit, Serbia ka miratuar një Ligj mbi Konkurrencë¹⁸ në vitin 2009 dhe gjithashtu ka legjisacionin e miratuar sekondar në këtë fushë.

Në bazë të Raportit të Progresit të KE-së për 2013¹⁹, në fushën e kundër trusteve dhe bashkimeve, kapaciteti KMK-së i Komisionit për Mbrojtjen e Konkurrencës (KMK) mbetet i pamjaftueshëm. Kapaciteti i gjyqësorit për të vlerësuar raste të ndërlikuara e konkurrencës duhet të forcohet. Përfaqësimi i konkurrencës duhet të rritet. Ka përparim në fushën e konkurrencës. Sa i përket liberalizimit të sektorëve të veçantë, një numër i ndërmarrjeve serbe vazhdojnë të gëzojnë të drejta të veçanta ose ekskluzive, de facto ose de jure, p.sh. në fushat e transportit, infrastrukturës, shërbimeve postare, shërbimeve të telekomunikacionit, transmetimit, bujqësisë, mjedisit dhe, deri në një masë, energjia. Përpjekje shtesë duhet të bëhen për të shkuar drejt liberalizimit të tregut në përputhje me *acquis*.

Strukturimi institucional dhe roli i Kuvendit në mbikëqyrjen dhe shqyrtimin e politikës së konkurrencës

Organi kompetent për mbrojtjen e konkurrencës është Komisioni për Mbrojtjen e Konkurrencës (KMK). KMK-ja funksionon në përputhje me Ligjin për Konkurrencën. Në bazë të nenit 20 të Ligjit për Konkurrencën, KMK-ja është organizatë e pavarur dhe autonome që kryen kompetenca publike dhe ka statusin e personit juridik. KMK-ja është organ i pavarur dhe vetë-financohet. KMK-ja është përgjegjëse për punën e saj në Asamblenë Kombëtare, para së cilës paraqet raport vjetor për aktivitetet e saj deri në fund të muajit shkurt të vitit rrjedhës për vitin paraprak. Ky është një mjet i dobishëm për mbikëqyrjen parlamentare mbi politikën e konkurrencës.

¹⁴Law on Protection of Competition <http://www.kzk.gov.mk/eng/law.asp>.

¹⁵Macedonia Progress Report for 2013 http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2013/package/mk_rapport_2013.pdf.

¹⁶Law on Competition http://unctad.org/sections/ditc_ccpb/docs/ditc_ccpb_ncl_Montenegro_en.pdf.

¹⁷Montenegro Progress Report for 2013 http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2013/package/mn_rapport_2013.pdf.

¹⁸Law on Competition <http://www.kzk.org.rs/en/zakon-2>.

¹⁹Serbia Progress Report for 2013 http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2013/package/sr_rapport_2013.pdf.

Ndihma shtetërore

Vërejtje të përgjithshme

Në bazë të nenit 87 (1) të TFEU, ndihma shtetërore është, në parim, e papajtueshme me tregun e përbashkët. Sipas nenit 88 të TFEU, KE-ja ka marrë detyrë për të kontrolluar ndihmën shtetërore. Ky nen kërkon edhe SHA-të të informojnë KE-në paraprakisht për çdo plan për të dhënë ndihmë shtetërore ("kërkesë për njoftim"). Masa e ndihmës shtetërore plotëson kriteret e mëposhtme:

(a) Transferimi i burimeve shtetërore: Rregullat e ndihmës shtetërore mbulojnë vetëm masa që përfshijnë transferim të burimeve shtetërore (duke përfshirë autoritetet kombëtare, rajonale ose lokale, bankat publike dhe fondacione, etj.). Për më tepër, ndihma nuk do të duhet të jepet nga vetë shteti. Ajo gjithashtu mund të jepet nga një organ privat ose publik, të ndërmjetëm, të caktuar nga shteti. Kjo e fundit do të mund të zbatohet në rastet kur një bankës private është i dhënë përgjegjësia për të menaxhuar një skemë të ndihmës për NVM shtetëror. Transferimet financiare që përbëjnë ndihmë mund të marrin shumë forma: jo vetëm grante ose vlera e normave të interesit, por edhe garanci për hua, shuma të përshpejtuar të zhvlerësimit, injeksione kapitale etj.;

(b) Avantazhi ekonomik: Ndihma duhet të përbëjë një përparësi ekonomike që ndërmarrja nuk do të kishte marrë në rrjedhën normale të biznesit. Shembuj më pak të dukshëm të transaksioneve që plotësojnë këtë kusht janë (një firmë blen/merr me qira tokë në pronësi publike me çmim më të ulët se çmimi i tregut, një kompani e shet tokën shtetit me çmime më të larta se çmimi i tregut, një kompani gëzon qasje të privilegjuar në infrastrukturë pa paguar taksa, një ndërmarrje merr kapital të rrezikut nga shteti me kushte, të cilat janë më të favorshme se ajo që do të merr nga një investitor privat, etj.);

(c) Selektiviteti: Ndihma shtetërore duhet të jetë selektive dhe në këtë mënyrë të ndikojë në ekuilibrin mes firmave të caktuara dhe konkurrentët e tyre. "Selektiviteti" është ajo që dallon ndihmën shtetërore nga të ashtuquajturat "masat e përgjithshme" [domethënë masat që zbatohen pa dallim nëpër gjithë bordin për të gjitha firmat në të gjithë sektorët e ekonomisë në SHA-të (p.sh. masa fiskale te ngjashme për shumë shtete). Një skemë konsiderohet "selektive", në qoftë se autoritetet që administrojnë skemën gëzojnë një shkallë të pushtetit diskrecional. Kriteri i selektivitetit është gjithashtu i kënaqur nëse skema zbatohet për vetëm një pjesë të territorit të një SHA-je (ky është rasti për të gjitha skemat ndihmëse rajonale dhe sektoriale) dhe

(d) Efekti mbi konkurrencën dhe tregtinë: Ndihma duhet të ketë një efekt të mundshëm në konkurrencën dhe tregtinë mes SHA-ve. Ajo është e mjaftueshme në qoftë se mund të tregohet se përfituesi është i përfshirë në një veprimtari ekonomike dhe që operon në një treg në të cilën ka tregtim mes SHA-ve. Natyra e përfituesit nuk është e rëndësishme në këtë kontekst (madje edhe një organizatë jo-fitimprurëse mund të angazhohet në aktivitete ekonomike).

Në bazë të nenit 87 (1) të TFEU, masat e ndihmës që plotësojnë të gjitha kriteret e përshkruara më lart janë, në parim, të papajtueshme me tregun e përbashkët. Megjithatë, parimi i papajtueshmërisë nuk përbën një ndalesë në shkallë të gjerë. Nenet 87 (2) dhe 87 (3) të TFEU specifikojnë një numër të rasteve në të cilat ndihma e shtetit do të mund të konsiderohet e pranueshme (të ashtuquajturat "përfshime"). Ekzistenca e këtyre përjashtimeve gjithashtu justifikon verifikimin e masave të planifikuara të ndihmës shtetërore nga ana e KE-së siç parashihet në nenin 88 të Traktatit. Ky nen parashikon se SHA-të duhet të njoftojnë KE-në për çdo plan të dhënies së ndihmës shtetërore para se të vënë planin e tillë në fuqi. Ajo gjithashtu i jep KE-së fuqinë për të vendosur nëse ndihma e propozuar kualifikohet për përjashtim ose nëse "shteti i interesuar do të heqë ose të ndryshojë një ndihmë të tillë". Në kuadër të operacioneve të Fondeve Strukturore, klauzolat më të rëndësishme të përjashtimit janë ato të nenit 87 (3) (a) dhe 87 (3) (c) të Traktatit: Neni 87 (3) (a) përfshin "ndihmë për zhvillimin ekonomik të zonave ku standardi i jetesës është i ulët ose ku ka papunësi të lartë"; Neni 87 (3) (c) i referohet "ndihmës për të lehtësuar zhvillimin e veprimtarive të caktuara ekonomike ose zonave të caktuara ekonomike, ku kjo ndihmë nuk dëmton kushtet tregtare në kundërshtim me interesin e përbashkët".

Strukturat administrative

Për të krijuar kuadrin e duhur për kontrollin efektiv të ndihmës shtetërore për periudhën para aderimit, duhet të krijohet një Autoritet Monitorimi i Ndihmës Kombëtar Shtetërore²⁰. Detyra e tij është të vlerësojë dhe kontrollojë përputhshmërinë e ndihmave shtetërore me kriteret që dalin nga acquis përkatëse e KE-së. Rregullat procedurale duhet të miratohen për të siguruar që ky Autoritet merr gjithë

informacionin e nevojshëm nga organet për dhënien e ndihmës dhe ka fuqinë për të kontrolluar në mënyrë efektive të gjithë ndihmën ekzistuese dhe të re. Autoriteti duhet të krijojë një inventar të plotë, duke mbuluar gjithë ndihmën direkte dhe indirekte të dhënë nga institucionet e ndryshme në nivel qendror, rajonal dhe lokal të qeverisë. Ndërsa, gjatë aderimit, KE-ja do të merr përgjegjësinë e plotë për monitorimin dhe kontrollin e ndihmës shtetërore, KE-ja ka nevojë për një bashkëbisedues në çdo SHA për të koordinuar përmbushjen e detyrimeve të njoftimit, raportimit dhe informimit.

Lidhje me Marrëveshjet e Stabilizimit dhe Asocimit

Acquis-ja e ndihmës shtetërore²¹ është lidhur ngushtë me detyrimet nga Marrëveshja e Stabilizimit Asocimit (MSA). Marrëveshja e Brendshme, dhe më pas MSA-ja, përfshijnë dispozita të ngjashme të ndihmës shtetërore të BE-së. Marrëveshja bën thirrje për autoritetet operative të pavarura për të mbikëqyrur zbatimin e rregullave të ndihmës shtetërore në vendet e Ballkanit Perëndimor.

---

²⁰See footnote 6.

²¹See more on Summaries of legislation – State Aid http://europa.eu/legislation_summaries/competition/state_aid/index_en.htm.

Vendet e Ballkanit Perëndimor: Pasqyrë

Shqipëria

Lidhur me përputhjen ligjore me *acquis* në fushën e ndihmës shtetërore²², Shqipëria ka miratuar një Ligj mbi Ndhimën Shtetërore në vitin 2005 dhe gjithashtu ka legjislacionin e miratuar sekondar në këtë fushë.

Në bazë të Raportit të Progresit të KE-së për vitin 2013, ndihma e dhënë në vitin 2012 ishte 30 % më shumë se në vitin 2011. Numri i njoftimeve nga qeveria mbetet shumë i ulët, dhe nuk ka pasur njoftime nga autoritetet rajonale ose vendore. Sektori i Ndhimës Shtetërore në Ministrinë e Ekonomisë ende nuk ka kapacitetet e nevojshme administrative për të zbatuar rregullat e ndihmës shtetërore. Është bërë pak progres në plotësimin e legjislacionit sekondar për kontrollin e ndihmës shtetërore për të sjellë atë në përputhje me *acquis*. Nuk është bërë përparim në konfirmimin pavarësinë operacionale të Komisionit Shtetëror të Ndhimës dhe Sektorit. Pavarësia dhe kapacitetet administrative të Komisionit Shtetëror të Ndhimës dhe Sektorit duhet të zbatohen. Në përgjithësi, përgatitjet për rishikimin e legjislacionit të ndihmës shtetërore janë në një fazë të hershme.

Strukturimi institucional dhe roli i Kuvendit në mbikëqyrjen dhe shqyrtimin e politikës së ndihmës shtetërore

Organi kompetent për monitorimin dhe kontrollin e ndihmës shtetërore është Komisioni i Ndhimës Shtetërore (KNSH). KNSH-ja vepron në pajtim me Ligjin për ndihmën shtetërore. Në bazë të nenit 16 të Ligjit për Ndhimën Shtetërore, KNSH është funksionalisht i pavarur në kryerjen e funksioneve të tij. NKSH është i përbërë nga pesë anëtarë dhe Kryetari i KNSH është ministri që mbulon çështjet e ekonomisë. Anëtarët e tjerë emërohen nga Këshilli i Ministrave, me propozimin e Ministrit të Financave, të ministrit që mbulon çështjet e ekonomisë, të Ministrit të Drejtësisë, si dhe një përfaqësues nga shoqëria civile. Në bazë të nenit 17 të ligjit, KNSH është përgjegjës për përgatitjen e Raportit vjetor për ndihmën shtetërore dhe të parashtrorë Këshillit të Ministrave.

Sipas strukturimit institucional të organit kompetent për kontrollin e ndihmës shtetërore të Shqipërisë, anëtarët e Komisionit të Ndhimës Shtetërore janë të emëruar nga dega ekzekutive e qeverisë. Gjithashtu, KNSH-ja paraqet raportin vjetor për ndihmën shtetërore para Këshillit të Ministrave. Prandaj ka mungesë të instrumenteve për mbikëqyrje parlamentare mbi ndihmën shtetërore.

Bosnje dhe Hercegovinë

Regarding the legislative alignment with the *acquis* in the area of state aid, Bosnia and Herzegovina has Sa i përket përputhjes legjislative me *acquis* në fushën e ndihmës shtetërore, Bosnja dhe Hercegovina ka miratuar Ligjin e Ndhimës Shtetërore në vitin 2012 dhe gjithashtu e ka miratuar legjislacionin sekondar në këtë fushë.

Në bazë të Raportit të Progresit të KE-së për vitin 2013, Këshilli i Ndhimës Shtetërore është themeluar dhe ka zhvilluar seancat e para. Kryetari i Këshillit dhe dorëheqjen në prill pasi që Këshilli dhe Sekretariati nuk ishin funksional për shkak të mungesës së burimeve financiare. Financimi i autoritetit në nivel shtetëror dhe nga ana e entiteteve në ndërkohë është siguruar. Emërimi i një kryetari të ri është i nevojshëm për të shmangur bllokimin e operacioneve nga Këshilli. Janë miratuar Rregullat e procedurave dhe rregulloret për organizimin e brendshëm të Sekretariatit. Sekretariati nuk është ende plotësisht operacional. Një akt nënligjor për procedurat dhe format e mostrave për dorëzimin e njoftimeve dhe për mbikëqyrjen e ndihmës shtetërore është miratuar. Një akt nënligjor që cakton kriteret për dhënien e ndihmës shtetërore që nuk është plotësisht në përputhje me *acquis* është në proces për të miratuar. Inventari i skemave të ndihmës të krijuara para krijimit të Këshillit të Ndhimës Shtetërore ka përfunduar. Skemat e ndihmës ende nuk janë në përputhje me rregullat e konkurrencës të BE-së. Transparenca e gjithë ndihmës shtetërore të dhënë në vend ende nuk është siguruar. Në mënyrë që të përputhen me Marrëveshjen e Përkohshme, vendi duhet të zbatohet plotësisht legjislacionin e ndihmës shtetërore dhe të krijojë kuadrin institucional për kontrollin efektiv të gjithë ndihmës shtetërore të dhënë në vend. Përgatitjet në këtë fushë mbeten në një fazë të hershme.

Strukturimi institucional dhe roli i Kuvendit në mbikëqyrjen dhe shqyrtimin e politikës së ndihmës shtetërore

Organi kompetent për monitorimin dhe kontrollin e ndihmës shtetërore është Këshilli i Ndhmës Shtetërore (KNSH). KNSH-ja vepron në pajtim me Ligjin për ndihmë shtetërore. Në bazë të nenit 7 të Ligjit për ndihmë shtetërore, KNSH-ja është një institucion publik që duhet të sigurojë zbatimin uniform të Ligjit për ndihmë shtetërore në territorin e BiH. KNSH-ja është i përbërë nga tetë anëtarë (tre të emëruar nga Këshilli i Ministrave të BiH, dy të emëruar nga Qeveria e RS, dy nga Qeveria e F BiH dhe një nga Qeveria e Distriktit Bërçkos).

Në bazë të nenit 19 të Ligjit, KNSH-ja është përgjegjëse për përgatitjen e Raportit vjetor për ndihmën shtetërore. Deri më 30 qershor të çdo viti, KNSH paraqet raportin vjetor për ndihmën shtetërore për vitin e kaluar Këshillit të ministrave të BiH.

Sipas strukturimit institucional të organit kompetent për monitorimin e ndihmës shtetërore dhe kontrollin e Bosnjës dhe Hercegovinës, anëtarët e Këshillit të Ndhmës Shtetërore janë të emëruar nga dega ekzekutive e qeverisë. Gjithashtu KNSH-ja paraqet raportin vjetor për ndihmën shtetërore Këshillit të Ministrave të BiH. Prandaj ka mungesë të instrumenteve për mbikëqyrje parlamentare mbi ndihmën shtetërore.

Kosova *²³

Lidhur me përputhjen ligjore me *acquis* të ndihmës shtetërore, Kosova * ka miratuar një ligj mbi ndihmën shtetërore²⁴ në vitin 2012.

Në bazë të Raportit të Progresit të KE-së për vitin 2013, Ligji për ndihmën shtetërore ka qenë në fuqi që nga janari 2012 dhe përbën bazën e regjimit shtetëror të ndihmës të Kosovës. Rregullat e procedurës dhe formati i njoftimit hyri në fuqi në tetor 2012. Komisioni i Ndhmës Shtetërore dhe Zyra e Ndhmës Shtetërore (në kuadër të Autoritetit të Konkurrencës) ishin themeluar. Legjislacioni për kontrollin e ndihmës shtetërore duhet të kompletohet me legjislacionin sekondar në bazë të *acquis*. Rregullat e brendshme të procedurave për të parandaluar konfliktet e mundshme të interesit mes autoritetit kërkues dhe dhënës janë akoma të nevojshme. Anëtarët e Komisionit të Ndhmës Shtetërore janë emëruar, por zyra nuk është ende funksionale për shkak të mungesës së ambienteve të përshtatshme. Nuk ka kërkesa lidhur me ndihmën shtetërore që janë adresuar për Zyrën e Ndhmës Shtetërore gjatë periudhës raportuese. Përshtatja e politikës së ndihmës shtetërore është në një fazë shumë të hershme dhe nuk ka regjistrime të zbatimit.

Strukturimi institucional dhe roli i Kuvendit në mbikëqyrjen dhe shqyrtimin e politikës së ndihmës shtetërore

Organi kompetent për monitorimin dhe kontrollin e ndihmës shtetërore është Komisioni i Ndhmës Shtetërore (KNSH). KNSH-ja vepron në pajtim me Ligjin për ndihmën shtetërore. Në bazë të nenit 8 të Ligjit për Ndhmën Shtetërore, KNSH-ja vepron në 'ad hoc' bazë dhe është i pavarur në ushtrimin e funksioneve të tij dhe në marrjen e vendimeve. KNSH-ja është i përbërë nga pesë anëtarë (kryetar është ministri i Financave dhe anëtarët e tjerë janë Ministri i Integritimit Evropian, Ministri i Tregtisë dhe Industrisë, një përfaqësues nga Shoqëria Civile dhe kryetari i Asociacionit të Komunave). KNSH-ja emërohet nga Qeveria e Kosovës në bazë të propozimit të Ministrit të Financave. KNSH-ja është mbështetur nga Zyra e Ndhmës Shtetërore (ZNSH). Në bazë të nenit 7 të Ligjit, Zyra është njësi administrative për kontrollin e ndihmës shtetërore dhe ajo është e vendosur në kuadër të Komisionit të Konkurrencës të Kosovës. Zyra raporton për punën e vet para Komisionit të Konkurrencës të Kosovës. Raporti vjetor për mbikëqyrjen e zbatimit të ndihmave shtetërore i bashkëngjitet raportit vjetor të Komisionit Kosova* të Konkurrencës. Komisioni i Konkurrencës i Kosovës është i detyruar të dorëzojë një raport vjetor për punën e Autoritetit në Kuvend më së voni deri më 31 Mars të vitit të ardhshëm. Ky është një mjet i dobishëm për mbikëqyrjen parlamentare mbi ndihmën shtetërore.

²²Law on State Aid http://www.mete.gov.al/doc/20060509102817_law_on_state_aid.pdf.

²³This designation is without prejudice to position on status, and is in line with UNSCR 1244 and ICJ Advisory opinion on the Kosovo* declaration of independence

²⁴Law on State Aid <http://www.kuvendikosoves.org/?cid=2,191,662>.

Maqedonia

Sa i përket përputhjes legjislativ me acquis të ndihmës shtetërore²⁵, Maqedonia ka miratuar një Ligj për kontrollin e ndihmës shtetërore në vitin 2012 dhe ka miratuar legjislacionin sekondar në këtë fushë.

Në bazë të Raportit të Progresit të KE-së për 2013, korniza ligjore në fushën e ndihmës shtetërore është përmirësuar me miratimin e dekreteve për ndihmën rajonale, ndihma horizontale dhe shërbimeve me interes të përgjithshëm ekonomik. Kapaciteti administrativ i departamentit të ndihmës shtetërore është forcuar përmes asistencës IPA Twinning për kontrollin e ndihmës shtetërore, duke përfshirë disa trajnime të specializuara, seminare dhe vizita studimore për stafin KMK. Numri i stafit që punojnë me ndihmën shtetërore është adekuate. Në fushën e ndihmës shtetërore, vendi është në rrugën e duhur.

Strukturimi institucional dhe marrëdhëniet me Parlamentin

Organi kompetent për monitorimin dhe kontrollin e ndihmës shtetërore është Komisioni për Mbrojtjen e Konkurrencës (KMK). Në bazë të nenit 10 të Ligjit për Kontrollin e Ndihmës Shtetërore, KMK është kompetent për vlerësimin dhe monitorimin e gjitha llojeve të ndihmës shtetërore.

KMK-ja është përgjegjëse për punën përpara Kuvendit dhe më së voni deri më 31 mars KM-ja paraqet raport vjetor për punën e vet. Kjo është një nga mënyrat për të monitoruar aktivitetet e KMK-së për konkurrencë dhe të ndihmës shtetërore dhe ky është një mjet i dobishëm për mbikëqyrjen parlamentare mbi këto politika.

Mali i Zi

Lidhur me përputhjen ligjore me acquis të ndihmës shtetërore, Mali i Zi ka miratuar një Ligj për kontrollin e ndihmës shtetërore²⁶ në vitin 2011 dhe ka miratuar legjislacionin sekondar në këtë fushë.

Në bazë të Raportit të Progresit të KE-së për vitin 2013, qeveria ndryshoi dekretet për njoftimin mbi ndihmën shtetërore dhe Ministria e Financave ka rishikuar Rregulloren për raportin vjetor. Legjislacioni sekondar i ndihmës shtetërore duhet ende për të përafrohet plotësisht me acquis. Kapaciteti administrativ i njësisë së kontrollit të ndihmës shtetërore (NJKNSH) në Ministrinë e Financave, që vepron si sekretariat për Komisionin kontrollit të ndihmës shtetërore (KKNSH), u përforcua pak me rekrutimin e një zyrtari të ri, por kapaciteti i saj operacional duhet akoma të ngritet. Duke pasur parasysh strukturimin institucional, pavarësia e KKNSH/NJKNSH nga organet shtetërore për dhënie, mbetet për t'u siguruar. Vendimet dhe rekomandimet duhet të jenë të detyrueshëm për të parlamentin dhe qeverinë. Rregullat e BE-së dhe kërkesat e MSA-së për ristrukturimin e ndihmës duhet të jenë në përputhje me atë. Raporti vjetor i KKNSH/NJKNSH është miratuar nga qeveria dhe është dërguar në parlament në korrik 2013. Progres është bërë në lidhje me përafrimin e kuadrit ligjor me acquis. Pavarësia e autoriteteve të konkurrencës, sidomos në fushën e ndihmës shtetërore, duhet të demonstrohet me anë të prapavijës së zbatimit, e cila ende duhet të përmirësohet në mënyrë të konsiderueshme. Në përgjithësi, përgatitjet janë mesatarisht të avancuara.

Strukturimi institucional dhe roli i Kuvendit në mbikëqyrjen dhe shqyrtimin e politikës së ndihmës shtetërore

Organi kompetent për monitorimin dhe kontrollin e ndihmës shtetërore është Komisioni i kontrollit të ndihmës shtetërore (KKNSH). KKNSH-ja vepron në pajtim me Ligjin për kontrollin e ndihmës shtetërore. Në bazë të nenit 9 të Ligjit për Kontrollin e Ndihmës Shtetërore, KKNSH kontrollon përputhshmërinë e ndihmës së njoftuar dhe të dhënë shtetërore dhe emërohet nga Qeveria. Sipas nenit 10 të Ligjit, KKNSH dorëzon një raport vjetor për ndihmën shtetërore të dhënë deri më 30 qershor të vitit aktual për vitin e kaluar në Qeveri dhe në Parlamentin e Malit të Zi. Ky është një mjet i dobishëm për mbikëqyrjen parlamentare mbi ndihmën shtetërore.

Serbia

Lidhur me përputhjen ligjore me acquis të ndihmës shtetërore, Serbia ka miratuar një Ligj për kontrollin e ndihmës shtetërore²⁷ në vitin 2009 dhe ka miratuar legjislacionin sekondar në këtë fushë.

Në bazë të Raportit të Progresit të KE-së për 2013, në fushën e ndihmës shtetërore, Komisioni për Kontrollin e Ndhmës Shtetërore (KKNSH) ka miratuar 111 vendime, duke përfshirë 41 konkluzione që kanë nisur kontrollin ex-post, në krahasim me 148 vendime gjatë periudhës së mëparshme. Shumica e skemave ekzistuese të ndihmës shtetërore, duke përfshirë skemat e ndihmës fiskale, ende duhet të përshtaten me acquis. Rregullat për ndihmë mbi ofrimin e shërbimeve me interes të përgjithshëm ekonomik duhet të jenë në përputhje me acquis. Një mekanizëm efektiv duhet të zbatohet për të siguruar respektimin e pragut de minimis të ndihmës dhe të rregullave për kumulim. Përfshirja e kompanive në proces të privatizimit nga rregullat e ndihmës shtetërore duhet të shfuqizohet. KKNSH-ja duhet të demonstrojë pavarësinë operationale të saj, sidomos nga organet shtetërore për dhënien e ndihmës. Përpjekje të mëtejshme janë të nevojshme për të siguruar që masat e ndihmës paraqiten tek KKNSH-ja dhe të miratohen para se të jepet. Një dekret që subvencionohen shitjet e makinave të prodhuara në Serbi u miratua në mars, pa u njoftuar KKNSH-ja ose pa mos miratuar. Ajo ishte në kundërshtim me Marrëveshjen e Përkohshme dhe me acquis dhe u shfuqizua më pas. Prapavija e Serbisë mbi njoftimet ex ante të masave të ndihmës shtetërore duhet të përmirësohet. Legjislacioni për kontrollin e ndihmës shtetërore duhet të jetë një linjë me acquis dhe të zbatohet për të gjitha ndërmarrjet, duke përfshirë ato në proces të privatizimit. Në të dy fushat, ajo e ndihmës dhe kundër trusteeve, masa shtesë përfaqësimi janë të nevojshme. Në përgjithësi, përputhja në fushën e politikës së konkurrencës është mesatarisht e avancuar.

Strukturimi institucional dhe roli i Kuvendit në mbikëqyrjen dhe shqyrtimin e politikës së ndihmës shtetërore

Organi kompetent për monitorimin dhe kontrollin e ndihmës shtetërore është Komisioni për Kontrollin e Ndhmës Shtetërore (KKNSH). KKNSH-ja vepron në pajtim me Ligjin për kontrollin e ndihmës shtetërore. Në bazë të nenit 6 të Ligjit për Kontrollin e Ndhmës Shtetërore, KKNSH kontrollon ndihmën shtetërore. KKNSH është themeluar nga Qeveria dhe përbëhet nga pesë anëtarë. KKNSH-ja është funksionalisht i pavarur. Në bazë të nenit 9 të ligjit, Komisioni paraqet në Qeveri një raport vjetor mbi ndihmën shtetërore të dhënë në Republikën e Serbisë.

Sipas strukturimit institucional të organit kompetent për monitorimin e ndihmës shtetërore dhe kontrollin në Serbi, anëtarët e Komisionit për Kontrollin e Ndhmës Shtetërore janë të emëruar nga dega ekzekutive e qeverisë. Gjithashtu, KKNSH-ja dorëzon Qeverisë një raport vjetor mbi ndihmën shtetërore të dhënë në Republikën e Serbisë. Prandaj ka mungesë të instrumenteve për mbikëqyrje parlamentare mbi ndihmën shtetërore.

²⁵Law on State Aid Control <http://kzk.gov.mk/mak/zapis1.asp?id=900&kategorija=7>.

²⁷Law on State Aid Control http://www.mfin.gov.rs/download/pdf/zakoni/sekto_r_zakoni_za_ekonomiju_i_javna_preduzeca/Law%20on%20State%20Aid%20Control,%20July%2008,%20202009.pdf.

Studimi i rastit

Shqipëri

Ndihma shtetërore

Rasti - Skema e subvencioneve për hekurudhën e Shqipërisë²⁸

Në Shqipëri në vitin 2005 u krijua një skemë për subvencione mbi hekurudhën. Skema kishte për qëllim përkrahjen e ndërmarrjes hekurudhore dhe jep një subvencion vjetor nga buxheti i shtetit për të kompensuar për koston e ofrimit të shërbimeve publike në këtë sektor. Subvencioni vjetor posaçërisht mbulon shpenzimet aktuale të transportit të udhëtarëve. Edhe pse skema mbulon sektorin e transportit hekurudhor, përfituesi i saj i vetëm është ndërmarrja, Hekurudha Shqiptare sha. Baza për sigurimin e subvencioneve për hekurudhat është Ligji "Për buxhetin e shtetit të vitit 2005" (Nr. 9339, datë 21.12.2004), Udhëzimi (nr. 8, datë 27.01.2005) "Për zbatimin e Buxhetit të Shtetit për vitin 2005", si dhe të gjitha ligjet e buxhetit gjatë viteve. Çdo vit buxheti i shtetit ka alokuar subvencione për HSH me shumë rreth 4 milionë dollarë amerikan, për veprimtarinë operative dhe 3-4 milion dollarë amerikan për investime kapitale. Megjithatë, edhe me subvencionin e dhënë gjatë viteve, HSH vazhdon të jetë joprotitabile dhe ka shenja të vazhdueshme që HSH nuk ka në dispozicion fondet e nevojshme për mirëmbajtjen dhe investimet e nevojshme për të transformuar atë në një ndërmarrje efikase. Duke pasur parasysh këto rrethana, Komisioni i Ndhmës Shtetërore miratoi një vendim në vitin 2007 se Ministria kompetente e Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit duhet të lidhë një kontratë publike me Hekurudhat Shqiptare, ku është përcaktuar detyrimi për të ofruar shërbimin publik të transportit të udhëtarëve. Ministria ka pranuar vendimin e Komisionit të Ndhmës Shtetërore dhe një kontratë është lidhur në mes Ministrisë dhe kompanisë hekurudhore të shërbimit publik për transportin e udhëtarëve.

Bosnje dhe Hercegovinë

Politika e konkurrencës

Rasti - Koncentrimi mes Etihad Airways PJSC, Abu Dabi, Emiratet e Bashkuara Arabe dhe Serbisë përfaqësuar nga Qeveria e Serbisë²⁹

Në 2013, Këshilli i Konkurrencës i BiH miratoi një Rezolutë mbi refuzimin e kërkesës për përqendrim të kompanisë Etihad Airways PJSC, Abu Dhabi, Emiratet e Bashkuara Arabe dhe Serbisë përfaqësuar nga Qeveria e Serbisë. Kjo rezolutë ishte bazuar në Ligjin mbi Konkurrencën të BiH dhe u miratua pas dorëzimit të kërkesës së përbashkët për përqendrim nga Etihad Airways dhe Serbisë. Këshilli i Konkurrencës së BiH hodhi poshtë kërkesën e përbashkët në bazë të arsytimit se nuk ka përqendrim sipas Ligjit të BiH për Konkurrencën. Kompania Etihad Airways nuk ka pronësi ose aksione në kapitalin e shoqërive të tjera në BiH. Etihad Airways nuk i shesin direkt produktet ose shërbimet në BiH, por si të ardhura nga rezervimet e fluturimit jashtë BiH. Kompania tjetër JAT Airways është 100 % në pronësi të Serbisë dhe është e përfaqësuar nga Qeveria e Serbisë. JAT gjithashtu nuk ka pronësi ose aksione në kapitalin e shoqërive të tjera në BiH. JAT shet bileta direkt nëpërmjet zyrës së saj përfaqësuese në Sarajevë dhe njësinë e saj në Banja Luka. Këshilli i Konkurrencës i BiH konkludoi në bazë të dispozitave të marrëveshjes mes Etihad Airways dhe JAT se kompanitë që marrin pjesë në bashkim nuk janë të detyruar të paraqesin kërkesën për miratimin e përqendrimit. Kjo ishte për shkak të faktit se nga kjo marrëveshje Etihad nuk do të përfitojë kontroll apo ndikim mbizotërues mbi JAT-in (pasi që ajo do të ketë 49 % të aksioneve).

Kosova*

Politika e konkurrencës

Rasti - Marrëveshja verbale apo praktikrat e koordinuara të barazimit të çmimeve të derivateve të karburantit në komunën Vushtrri³⁰

Në vitin 2011, Komisioni i Konkurrencës në Kosovë* miratoi një vendim për anulimin e marrëveshjes verbale ose praktikrat e koordinuara për përcaktimin dhe nivelin e çmimeve të derivateve të naftës në

* This designation is without prejudice to position on status, and is in line with UNSCR 1244 and ICJ Advisory opinion on the Kosovo declaration of independence

²⁸Albania Report on the Inventory of Existing State Aid Schemes in Albania http://www.mete.gov.al/doc/20100223114526_report_on_the_inventory_of_existing_state_aids_-_english.pdf.

²⁹Resolution on rejecting the application for concentration of the company Etihad Airways P.J.S.C., Abu Dhabi, United Arab Emirates and Serbia represented by the Government of Serbia <http://bihkonk.gov.ba/datoteka/Zakljucak-JAT-ETIHAD-25092013-bos.pdf>.

bazë të Ligjit për mbrojtjen e konkurrencës. Në bazë të informacionit nga konsumatorët dhe informimit publik, Komisioni i Konkurrencës kreu një hetim të plotë e disa pompave të karburantit dhe të verifikojë listën e çmimeve të derivateve të naftës të tyre. Inspektorët zbuluan se çmimet për karburant ishin të njëjta në shumë pompa të karburantit. Gjatë bisedës që Komisioni i Konkurrencës kishte me stacionet e karburantit, ata pranuan se ata kanë rënë dakord verbalisht për çmimin e njëjtë për karburant. Prandaj Komisioni i Konkurrencës në Kosovë miratoi një vendim që marrëveshja mes pronarëve të pompave të karburantit për shitjen me pakicë të karburantit në komunën e Vushtrrisë për përcaktimin dhe nivelizimin e çmimit të naftës të anulohet.

Maqedoni

Ndihma shtetërore

Rasti - Mendimi nga Komisioni për Mbrojtjen e Konkurrencës për Ligjin për Zhvillimin Teknologjik dhe Industrial të Zonave (ZHTIZ)³¹

Në vitin 2007, Ligji për Zhvillimin Teknologjik dhe Industrial të Zonave (ZHTIZ) u miratua. Teksti i parë i ligjit nuk ishte në përputhje me acquis të ndihmës shtetërore dhe për këtë arsye për të arritur përputhje u mbajtën konsultimet me Komisionin Evropian. Komisioni për Mbrojtjen e Konkurrencës (KMK) në vitin 2007 miratoi mendimin se teksti i ligjit ka shkelur ligjin e ndihmës shtetërore dhe detyrimet nga acquis. Pas këtij opinioni, janë zhvilluar biseda me KE-në dhe aktualisht ligji është një linjë me acquis. Ligji aktual për ZHTIZ paraqet një skemë të ndihmës në linjë me acquis e ndihmës shtetërore për ndihmën rajonale dhe me këtë përfitime të ligjit janë të përshkruar për investitorët e huaj në ZHTIZ.

Mal i Zi

Politika e konkurrencës

Rasti - Shpërdorim i pozitës dominuese nga Jugopetrol³²

Në vitin 2012, Agjencia për Mbrojtjen e Konkurrencës e Malit të Zi ka iniciuar një procedurë ex-officio për të përcaktuar nëse ekziston një abuzim me pozitën dominuese nga sh.a. Jugopetrol, Kotor. Në bazë të gjetjeve nga hetimi, Agjencia miratoi një vendim duke konstatuar se Jugopetrol ka pozitë dominuese në tregun përkatës për sigurimin e shërbimeve për magazinimin e naftës dhe derivatet e naftës nga transporti detar në tregun përkatës gjeografik të portit Bar. Për më tepër Jugopetrol abuzon me pozitën e saj dominuese duke kufizuar tregun në kurriz të përdoruesve potencialë të këtij lloji të shërbimeve, duke ulur bashkëpunimin afarist dhe duke refuzuar të jep me qira magazinat sipas kushteve të tregut.

Serbia

Ndihma shtetërore

Rasti - Ndihma shtetërore për Punësimin e Personave me Aftësi të Kufizuara dhe Rehabilitimin Profesional³³

INë vitin 2010, Komisioni për Kontrollin e Ndihmës Shtetërore miratoi një vendim për aprovimin e dhënies së ndihmës shtetërore në bazë të thirrjes publike për fonde sipas programeve të kompanive për punësimin e personave me aftësi të kufizuara dhe rehabilitimin profesional. Komisioni për Kontrollin e Ndihmës Shtetërore përfundoi në këtë vendim se dhënia e kësaj ndihme është në përputhje me Ligjin për kontrollin e ndihmës shtetërore. Shuma e ndihmës ishte 90.000.000,00 dinarë serbë për vitin 2010. Thirrja publike paraqet një skemë për dhënien e ndihmës horizontale për punësim d.m.th të ndihmës shtetërore për mbulimin e shpenzimeve shtesë për punësimin e personave me aftësi të kufizuara.

³⁰Decision of Kosovo * Competition Commission on Verbal agreement or coordinated practices of price equation of the fuel derivatives in the Vushtrri municipality http://ak.rks-gov.net/repository/docs/Vendimi_i_Vushtrrise%20_Eng.pdf.

³¹Opinion of the Commission of Protection of Competition on the draft Law on Technological and Industrial Development Zones, 2007 <http://kzk.gov.mk/images/Vestiimages/446/%D0%9F%D0%A0%D0%95%D0%97%D0%95%D0%9C%D0%98.PDF>.

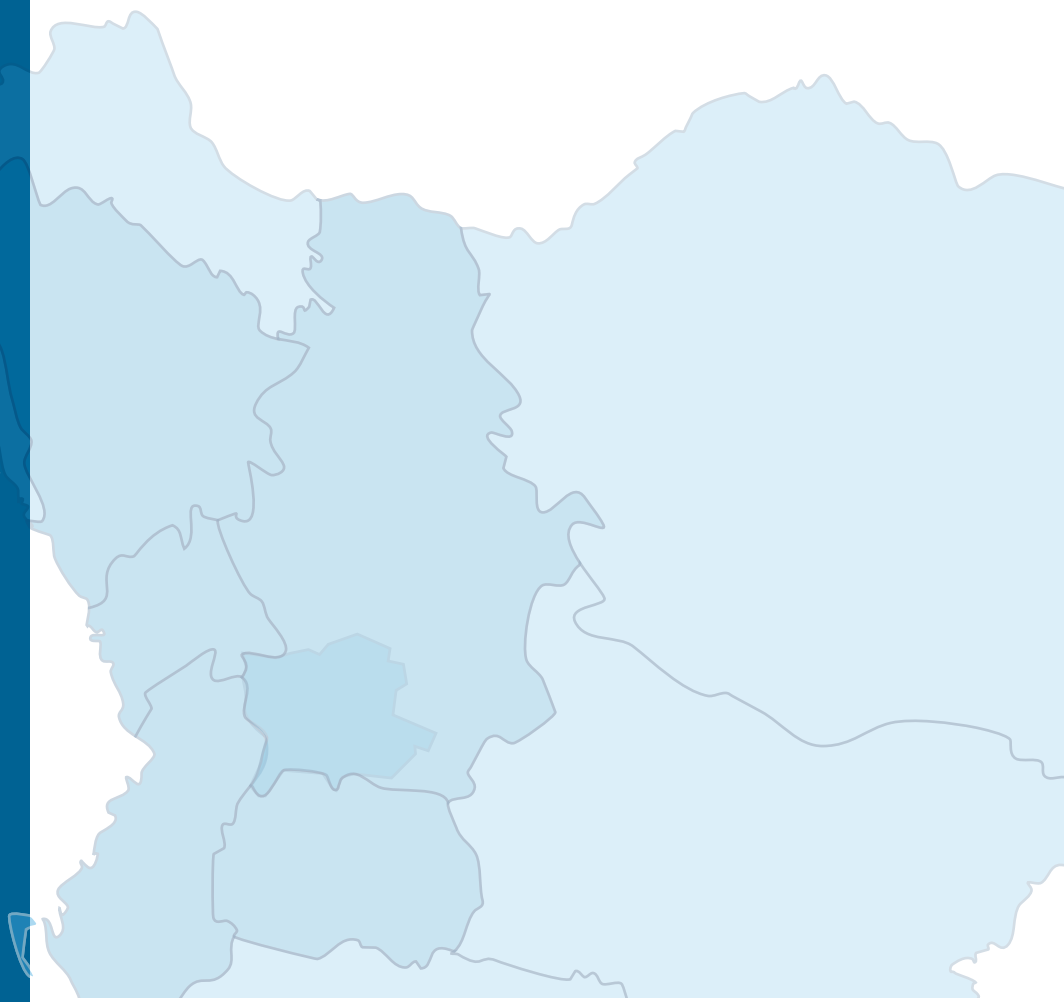
³²Decision of Montenegro Agency for Protection of Competition on abuse of dominant position by Jugopetrol <http://www.azk.me/1/doc/zloupotrebe/Jugopetrol%2011.pdf>

³³Decision of the Commission for State Aid Control of Serbia regarding scheme for employment of people with disabilities <http://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/drzavna%20pomoc/Vlasecnica/Resenje%20Komisije%20-%20Preduzecca%20za%20profesionalnu%20rehabilitaciju%20i%20za-postljavaenje%20osoba%20sa%20invaliditetom.pdf>

2

PJESA E DYTË

**INVESTIMET E HUAJA DIREKTE
DHE NDIHMA SHTETËRORE**

Definimi i IHD dhe ndihmës shtetërore

Ekzistojnë definicione të shumta të investimeve të huaja direkte dhe ndihmës shtetërore, por si përkufizime të pranuar gjerësisht mund të konsiderohen ato të Bankës Botërore dhe BE-së, sidomos duke pasur parasysh se të gjitha vendet e përmendura janë kandidatë apo aspirante për anëtarësim në BE.

Si definojnë IHD-ët?

Sipas KE të BE Investimi i huaj direkt³⁴ (IHD) është investim ndërkufitar i bërë nga një investitor direkt me qëllim të fitimit të një interesi të qëndrueshëm në një ndërmarrje rezidente në një vend tjetër (ndërmarrje e investimit direkt). Një investim ndërkombëtar klasifikohet si IHD kur investitori zotëron 10% ose më shumë të aksioneve të rëndomta, ose të drejtave të votimit në një ndërmarrje të përfshirë ose papërfshirë jashtë vendit.

Organizata për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik - OECD³⁵ përcakton IHD si investim ndërkufitar nga një entitet rezident në një ekonomi me qëllim të fitimit të një interesi të qëndrueshëm në një ndërmarrje rezidente të një tjetër ekonomie. Interesi i qëndrueshëm nënkupton ekzistencën e një marrëdhënie afatgjatë mes investitorit direkt dhe ndërmarrjes dhe një shkallë e konsiderueshme e ndikimit nga ana e investitorit direkt në menaxhimin e ndërmarrjes. Pronësia e së paku 10% të fuqisë votuese, që përfaqëson ndikimin nga investitori, është kriteri bazë i përdorur.

Banka Botërore³⁶ në mënyrë të ngjashme përcakton investimet e huaja direkte, si neto flukse hyrëse të investimeve për të fituar interesin e përhershëm të menaxhimit (10 për qind ose më shumë të aksioneve votuese) në një ndërmarrje që vepron në një ekonomi të ndryshme nga ajo e investitorit. (Kjo është shuma e kapitalit të ekuitetit, ri-investimit të fitimeve, kapitaleve afatgjatë, dhe kapitalit afat-shkurtër si tregohet në bilancin e pagesave.)

Si definohet Ndihma Shtetërore në BE?

Sipas KE të BE³⁷ Ndihma Shtetërore përcaktohet si një avantazh në çfarëdo forme, akorduar në baza selektive të ndërmarrjeve nga autoritetet publike kombëtare. Për të qenë Ndihmë Shtetërore, një masë duhet të ketë këto tipare: ka pasur një ndërhyrje nga shteti ose nëpërmjet burimeve shtetërore që mund të merr formë të ndryshme (p.sh. grante, lehtësime të interesit dhe taksave, garanci, holding të qeverisë e të gjithë ose pjesë të një kompanie, ose sigurim të mallrave dhe shërbimeve në kushte preferenciale, etj); intervenimi i jep pranuesit një avantazh në baza selektive, për shembull për kompani të veçanta ose sektorë të industrisë, ose të kompanive të vendosura në rajone të caktuara; konkurrenca ka qenë ose mund të shtrembërohet; ndërhyrja ka gjasa të ndikojnë në tregtinë mes shteteve anëtare. Prandaj, subvencionet që ju jepen individëve apo masat e përgjithshme të hapura për të gjitha ndërmarrjet nuk mbulohen nga ky ndalim dhe nuk përbëjnë ndihmë shtetërore (shembujt përfshijnë masat e përgjithshme tatimore ose legjislatonin e punësimit).

³⁴http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=DSP_GLOSSARY_NOM_DTL_VIEW&StrNom=CODED2&StrLanguageCode=EN&IntKey=16701585&RdoSearch=BEGIN&TxtSearch=foreign&CboTheme=&IntCurrentPage=1.

³⁵<http://www.oecd-ilibrary.org/sites/factbook-2013-en/04/02/01/index.html?itemId=/content/chapter/factbook-2013-34-en>.

³⁶<http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD>.

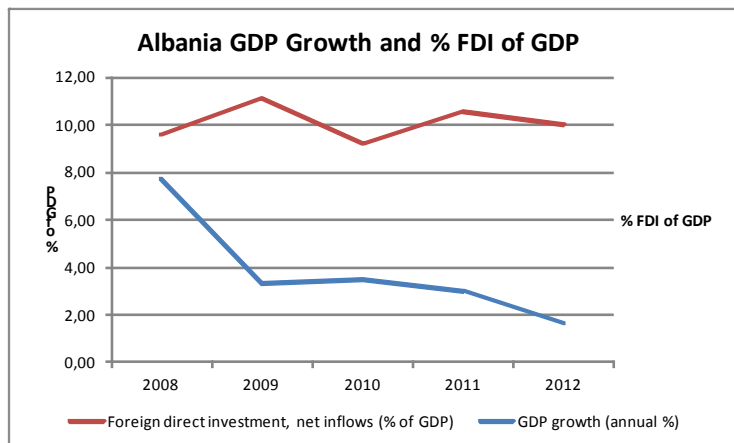
³⁷http://ec.europa.eu/competition/state_aid/overview/index_en.html.

Shtetet e Ballkanit Perëndimor: Shqyrtim

Shqipëria

Shqipëria	2008	2009	2010	2011	2012
Popullata (gjithsej)	3.156.608	3.151.185	3.150.143	3.153.883	3.162.083
BPV (momental US\$)	12.968.652.891	12.118.580.597	11.858.166.295	12.959.563.902	12.648.095.824
BPV rritja (vjetore %)	7,70	3,30	3,50	3,00	1,60
Investimet e huaja direkte, neto flukse (% e BPV)	9,57	11,08	9,19	10,56	10,00
Investimet e huaja direkte, neto flukse (BP, momentale US\$)	1.240.972.849	1.343.091.150	1.089.416.366	1.368.298.748	1.265.256.715

Burim: <http://data.worldbank.org>.

Burim: <http://data.worldbank.org>.

Indikatorët e IHD si % e BPV-së tregojnë një prirje të qëndrueshme prej 10% gjatë gjithë pesë viteve që është ndjeshëm më mirë nga treguesit e përgjithshëm të rritjes vjetore të BPV të cilat tregojnë një rënie. Vlera e IHD e Shqipërisë në pesë vitet e fundit tregon një vlerë të qëndrueshme mbi 1 miliardë dollarë në baza vjetore.

Shqyrtim i legjislacionit dhe politikave për tërheqje të IHD

Kyç në vijim rregullon operacionet e biznesit dhe operacionet e huaja:

- Ligji mbi Investimet e Huaja - siguron trajtimin e barabartë mes investitorëve vendas dhe të huaj
- Ligji për tregtarë dhe shoqëri tregtare (Ligji për ndërmarrje)
- Ligji për mbrojtje të konkurrencës - ligji ka për qëllim mbrojtjen e konkurrencës së lirë dhe efektive në treg, me hartimin e rregullave mbi sjelljen e ndërmarrjeve, dhe përcakton institucionet përgjegjëse për mbrojtjen e konkurrencës si dhe detyrat e tyre
- Ligji mbi ndihmën shtetërore - (të gjithë sektorët me përjashtim të bujqësisë dhe peshkimit)
- Ligji për tatim mbi të ardhurat

- Ligji mbi procedurat tatimore
- Ligji për themelimin dhe funksionimin e zonave ekonomike
- Ligji mbi TVSH
- Ligji mbi ndihmat shtetërore - përcakton bazën ligjore për themelimin e strukturave përgjegjëse për kontrollin e ndihmave shtetërore në Shqipëri
- Ligji për mbrojtjen e konkurrencës

Institucionet e mëposhtme janë përgjegjës të drejtpërdrejtë për tërheqjen e IHD-ve:

- Agjencia Shqiptare e Zhvillimit të Investimeve (AIDA) - agjenci qeveritare për zhvillim, relativisht e re, që ka për qëllim rritjen e konkurrencës dhe tërheqjes së investimeve të huaja dhe mbështetjen e zhvillimit të NVM-ve, duke qenë një "one-stop-shop" (një vend me shumë shërbime) për licencimin e qiramarrësve në zonat ekonomike³⁸.
- Ministria e Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjisë

Shqyrtim i ndihmës shtetërore dhe politikave të konkurrencës

Zbatimi dhe monitorimi i ligjit për politika të konkurrencës kryhet nëpërmjet Autoritetit të Konkurrencës³⁹, organ i pavarur që raporton në Kuvend, dhe është në krye të politikave kundër trusteve dhe bashkimeve të kompanive.

Zbatimi dhe kontroll i ligjit për ndihmë shtetërore zhvillohet nëpërmjet Drejtorisë së Ndihmës Shtetërore në Ministrinë e Ekonomisë, si struktura teknike administrative⁴⁰, ndërsa Komisioni i Ndihmës Shtetërore është organi vendimmarrës⁴¹ i kryesuar nga Ministri i Ekonomisë.

Shqipëria nuk ofron nxitje të posaçme për investitorët e huaj, por me ndryshimet e fundit në ligjin për investitorë të huaj, trajton investitorët vendas dhe të huaj në mënyrë të barabartë. Masat e posaçme për nxitje:

- Tatim mbi të ardhurat e korporatave në 10 %
- Tatim mbi të ardhurat personale, progresive deri më 10%
- TVSH në 20% (përveç për kujdes mjekësor dhe ilaçe në 10%)
- Nxitje për investime të reja kapitale duke lejuar shtyrje tatimore me TVSH deri në 12 muaj (ose më shumë nëse investimet janë më të gjata, sipas rregullave specifike të përcaktuara nga Ministria e Financave)
- Ligji për investitorët e huaj ofron nxitjet e mëposhtme:
  - Trajtim të barabartë të investitorëve të huaj me investitorët vendas
  - Mbrojtje të investimeve të huaja nga masat e shpronësimit ose shtetëzimit, të drejtpërdrejta ose të tërthorta, me përjashtim të rasteve të veçanta të përcaktuara me ligj në interes të përdorimit
  - E drejta e investitorëve të huaj për të larguar të gjitha fondet dhe kontributet
  - Mbrojtje gjyqësore të investitorëve të huaj në lidhje me të drejtat ligjore që kanë të bëjnë me investimet e tyre.
  - Diskriminim pozitiv për investitorët e huaj, Qeveria me anë të një Vendimi të Këshillit të Ministrave, parashikon zëvendësimin e investitorit të huaj në një mosmarrëveshje civile me palë të tretë private⁴²
  - Ndërmarrjet për investimeve të huaja kanë të drejtën e pronësisë së tokës⁴³
- Lirimet nga detyrimet doganore - për emigrantët në kthim (persona që kanë jetuar në një vend tjetër për një periudhë jo më pak se 12 muaj vazhdimisht dhe kthehen përsëri në Shqipëri).
- Fondi për konkurrencë (AIDA) - fondet e SME-ve bazuar në rimbursimin e kostove të aktiviteteve për promovim të eksportit, 50% të shpenzimeve, deri në 1 milion lekë⁴⁴;
- Fondi i Inovacionit (AIDA) - fondet e SME-ve për ekspertë që të auditojnë nevojat e tyre për inovacion dhe teknologji, në bazë të rimbursimit të fondeve deri në 400 mijë LEK.

³⁸<http://www.aida.gov.al/>.

³⁹ www.caa.gov.al.

⁴⁰http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/financial_assistance/phare/evaluation/2013/23914_rep_albania.pdf.

⁴¹<http://www.mete.gov.al/mei/>.

⁴¹http://www.mete.gov.al/doc/web_fdi_report_english.pdf.

Roli i Parlamentit në tërheqjen e IHD-ve, ndihmës shtetërore dhe politikave të konkurrencës

Autoriteti për kontroll të konkurrencës dhe ndihmës shtetërore të sigurojë raporte në Kuvend në baza vjetore, në përputhje me ligjet evropiane.

Studim i rastit – Titan Cement Greece /Antea Cement Sh.A⁴⁵ prodhim i çimentos (PRIVATE, IFC & EBRD INVESTMENT)

Në vitin 2007 Parlamenti Shqiptar ratifikoi një marrëveshje ndërmjet TITAN Cement Greece dhe autoriteteve kombëtare për ndërtimin e një objekti për prodhim të çimentos në vendin Boka e Kuge. Titan siguroi përdorimin e tokës dhe të drejtave për minim për 99 vitet e ardhshme. Titan Cement nga Greqia nga viti 2008 nisi një Greenfield investim me vlerë prej 200 milion euro në Shqipëri nëpërmjet kompanisë Antea Cement. Kjo akoma është investimi më i madh i huaj privat në vend. Investimi u realizua me Korporatën Ndërkombëtare Financiare dhe Bankën Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim, ku TITAN mban një pjesë prej 60% në ndërmarrjen e re, Korporata Ndërkombëtare Financiare dhe Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim kanë 40% tjera. Deri tani ajo siguroar mbi 185 punësime të drejtpërdrejta.

---

⁴³[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Doing_business_in_Albania_2012/\\$File/Doing_business_in_Albania_2012.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Doing_business_in_Albania_2012/$File/Doing_business_in_Albania_2012.pdf).

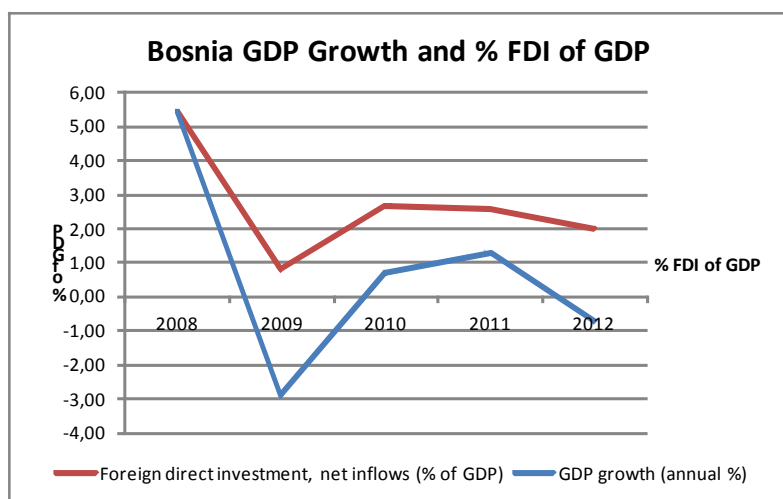
⁴⁴<http://aida.gov.al/?p=916>

⁴⁵<http://www.anteacement.com/default.asp?siteID=1&pageid=27&langid=2>.

Bosnja dhe Hercegovina

Bosnja	2008	2009	2010	2011	2012
Popullata (gjithsej)	3.861.201	3.853.446	3.845.929	3.839.322	3.833.916
BPV (mometal US\$)	18.543.289.395	17.082.889.410	16.775.469.778	18.252.421.795	17.465.958.606
BPV rritje (vjetore %)	5,42	-2,91	0,70	1,30	-0,70
Investime të huaja direkte, neto flukse (% të BPV)	5,42	0,81	2,65	2,57	2,00
Investime të huaja direkte, neto flukse (BP, momental US\$)	1.004.852.660	138.511.020	443.840.207	468.733.719	349.607.723

Burim: <http://data.worldbank.org>.

Burim: <http://data.worldbank.org>.

Treguesit e IHD-ve si % e BPV-së tregojnë një prirje relativisht të qëndrueshme prej rreth 2% me gjendje më të mirë nga treguesit e përgjithshëm vjetor të rritjes së BPV. Me përjashtim të vitit 2008 si një vit me vlerë të rëndësishme të lartë të IHD prej mbi 1 miliard dollarë dhe viti 2009 me vlerë konsiderueshëm të ulët prej 138 milionë USD, vlera është rreth 400 milionë USD.

Shqyrtim i politikave dhe ligjeve për tërheqje të IHD

Legjislacioni kyç në vijim rregullon⁴⁶ biznes operacionet dhe tërheqjen e IHD në Bosnjë dhe Hercegovinë:

- Ligji mbi Politikën e investimeve të huaja direkte

- Ligji për Zonat e Tregtisë së Lirë
- Ligji mbi Konkurrencën
- Ligji mbi Ndihmën Shtetërore
- Ligji për Sistemin e Ndihmës Shtetërore
- Ligji për Regjistrimin e Bizneseve
- Ligji mbi Ndërmarrjet (Ligji mbi Kompanitë)
- Ligji për Koncesionet

Institucionet në vijim janë drejtpërdrejtë përgjegjëse për tërheqjen e IHD:

- Agjencia për Promovimin e Investimeve të Huaja në Bosnjë dhe Hercegovinë (FIPA)
- Qeveria e Bosnjës dhe Hercegovinës
  - Për Republika Srpska – Ministria e marrëdhënieve ekonomike dhe bashkëpunimit rajonal, dhe Ministria e Financave

Shqyrtim i ndihmës shtetërore dhe politikave të konkurrencës

Masat dhe politikat për tërheqje dhe përkrahje të investimeve të huaja në Bosnjë dhe Hercegovinë janë këto në vijim:

- Trajtimi i barabartë i investitorëve vendas dhe të huaj
- Investitorët e huaj kanë të drejtë të transferojnë jashtë vendit të ardhurat nga investimet në Bosnjë dhe Hercegovinë
- Investitorët e huaj mund të kenë pronë të patundshme në Bosnjë dhe Hercegovinë
  - Fondi për Mbështetje të Investitorëve të Jashtëm i themeluar në vitin 2007 nga Këshilli i Ministrave siguron një stimul financiar për investitorët (për shkak të kufizimeve buxhetore nuk ka fonde të shpërndara)
  - Përfitimet e doganës për pajisjet që investitorët e huaj duke i importojnë, si pjesë e kapitalit të aksioneve lirohen nga pagesa e detyrimeve doganore (me përjashtim të automjeteve të pasagjerëve, makinave me monedha dhe makina të lojërave të fatit)
  - Zonat e lira të tregtisë sigurojnë përjashtimi të TVSH mbi mallrat e importuara në zonat e lira dhe lirim nga detyrimet për import të pajisjeve për prodhimin në zonën e lirë

Përfitimet tatimore në Federatën e Bosnjës dhe Hercegovinës:

- Përfitim nga taksat e korporatave
  - kompanitë që kanë prodhuar 30% të të ardhurave nga eksportet janë të përjashtuar nga tatimi mbi fitimin korporativ për vitin
  - për investime prej së paku 20 milionë BAM në 5 vjet në Bosnjë dhe Hercegovinë lirohen nga tatimi mbi fitimet e korporatës për pesë vjet duke filluar nga viti i parë i investimeve me së paku 4 milionë BAM
  - nëse 50% e të punësuarve të përgjithshëm janë me aftësi të kufizuara dhe me nevoja të veçanta në bazë

Përfitimet tatimore në Republika Srpska:

- Zvogëlim të tatimeve në bazë të fitimeve në vlerën e investimit për: pajisje për aktivitetet e prodhimit të kompanisë, fabrikave dhe pronave të patundshme për prodhim dhe përpunim; zvogëlim në baza tatimore në vlerën e tatimit mbi të ardhurat personale dhe përfitimeve personale të paguara për punëdhënësit që sigurojnë 30 punësime të reja në vit.

- Punësime të subvencionuar për: investime me vlerë minimale prej 2 milionë BAM dhe së paku 30 punësime të reja në varësi të zhvillimit të zonës, prej 3.500 BAM për punëtor në zona të zhvilluara dhe të mesme të zhvilluara, dhe 5.000 BAM për zona të pazhvilluara dhe ato tejet të pazhvilluara.

- Investimet mbi 25 milionë BAM dhe 100 punësime të reja, pa marrë parasysh statusin zhvillimor të rajonit, pranojnë fonde prej 15% të vlerës së investimit

Brcko district iniciativa bazuar në Ligjin mbi iniciativa për zhvillimin ekonomik në⁴⁷ Brcko district Bosnjë dhe Hercegovinë:

- Pa pagesë për shenjat e kompanisë

- Rimbursimi i taksave gjyqësore për regjistrim të një biznes subjekt për ndërmarrjet e sapoformuara dhe sipërmarrësit;

- Kompensimi i shpenzimeve të kycjes në rrjetin e energjisë, të ujit dhe ujërave të zeza;

Rimbursimi i taksave të paguara për lejet e ndërtimit dhe miratimet për shfrytëzimin e objektit

- Kompensimi i shpenzimeve në shumën e diferencës së çmimit të energjisë elektrike dhe ujit të paguar nga kompania dhe çmimit të paguar nga amvisëritë;

- Kompensimi për kontributin e paguar të punësimit për personat e ri të punësuar;

- Kompensimi për rrogë për pushim të lehonisë në vlerë prej 100%;

- Nxitja e punëdhënësit në vlerë prej 50% të totalit të detyrave për sigurimin shëndetësor të punëtorëve të sapo punësuar

- Kompensimi për investime të reja në prona fikse dhe deri në shumën e përcaktuar dhe paguar të tatimit në fitim apo tatimit mbi të ardhurat për një vit

Roli i Parlamentit në lidhje me tërheqjen e IHD, ndihma shtetërore dhe politikat e konkurrencës

Këshilli i Konkurrencës i Bosnjës dhe Hercegovinës⁴⁸ është një organ i pavarur me autoritetin e vetëm për zbatim të ligjit mbi konkurrencën dhe vendimmarrje në bazë të rasteve. Këshillat e Konkurrencës raportojnë në baza vjetore tek Këshilli i Ministrave të Bosnjës dhe Hercegovinës. Këshilli i Ndhmës Shtetërore është krijuar kohët e fundit dhe ende nuk është funksional. Parlamenti ratifikon Ligjin për ndihmën shtetërore dhe krijimin e këshillit.

Studim i rastit - RS Silicon doo Mrkonjic Grad

Investitori italian Metalleghe ka nisur investimin në fabrikë për prodhim të përpunimit të metaleve silicë në Mrkonjic Grad, Republikën Srpska. Letra e qëllimit për vitin 2013 është nënshkruar në mes investitorit dhe kryeministrit të RS dhe kryetarit të komunës.

Investimi është vlerësuar të jetë 30 milionë BAM. Granti është dhënë me vlerë prej 9 BAM bazë të Ftesës për Çmimin e financimit të Grantit bazuar në Dekretin mbi Kushtet dhe Zbatimin e programit të punësimeve dhe investimeve: (1) Granti për punësim të ri në varësi prej nivelit të zhvillimit të komunës (2) 15% grante të vlerës së investimit për investime mbi 25 milionë BAM dhe mbi 100 punësime të reja.

⁴⁴<http://www.doingbusiness.org/law-library/bosnia-and-herzegovina>

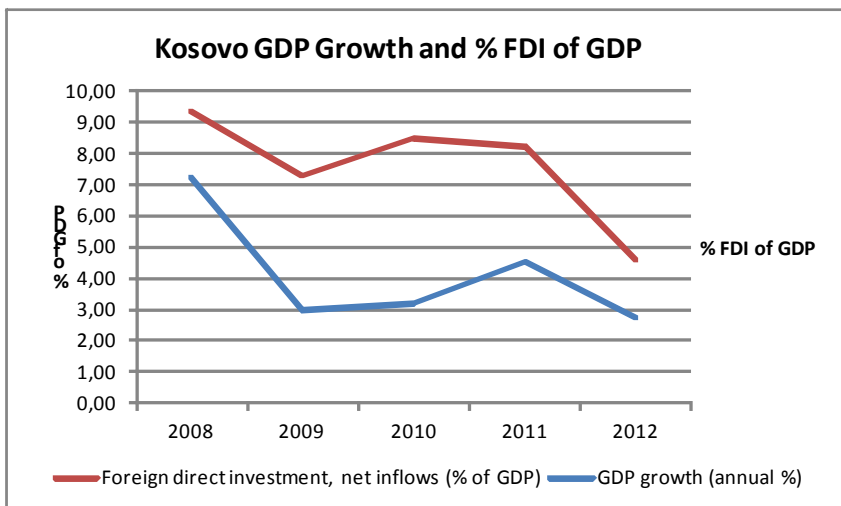
⁴⁷<http://skupstinabd.ba/zakoni/zakon-o-podsticaju-privrednog-razvoja-u-br-d.html>

⁴⁸www.bihkonk.gov.ba

Kosova *

Kosova **	2008	2009	2010	2011	2012
Popullsia (gjithsej)	1.747.383	1.761.474	1.775.680	1.790.957	1.806.366
BPV (momental US\$)	5.771.473.142	5.634.824.257	5.750.799.437	6.636.703.418	6.445.201.981
BPV rritje (vjetore %)	7,20	3,00	3,20	4,50	2,70
Investimet e huaja direkte, neto flukse (% të BPV)	9,30	7,24	8,46	8,23	4,55
Investimet e huaja direkte, neto flukset (BP, momental US\$)	536.790.832	408.068.783	486.596.952	546.217.229	293.195.750

Burim: <http://data.worldbank.org>.

Burim: <http://data.worldbank.org>.

Treguesit e IHD, si% e BPV, tregojnë një prirje relativisht të qëndrueshme prej rreth 5% deri 8% në vit, duke u paraqitur më mirë nga BPV treguesit e përgjithshëm vjetor të rritjes. Me përjashtim të vitit 201, me vlerë të ulët të IHD me më pak se 300 milionë dollarë, vlera e IHD-ve në Kosovë në baza vjetore është mes 4 dhe 5 milionë USD.

* This designation is without prejudice to position on status, and is in line with UNSCR 1244 and ICJ Advisory opinion on the Kosovo * declaration of independence

Shqyrtim i legjislaturës dhe politikave për tërheqje të IHD

Ligjet kyçe në vijim rregullojnë biznes operacionet dhe tërheqjen e IHD në Kosovë:

- Ligji për Investimet e Huaja - ligj që rregullon investimet e huaja të cilave ju jep trajtim të barabartë me investitorët vendas
- Ndryshimi i Ligjit për Shoqëritë Tregtare
- Ligji për të Huajit
- Ligji për Konkurrencën
- Ligji për Mbrojtjen e Konkurrencës
- Ligji për Zonat Ekonomike
- Ligji për mallrat e liruar nga tatimi doganor dhe mallrat me zero normë të taksës doganore
- Ligji për Tatimin mbi Vlerën e Shtuar
- Ligji për tatimin mbi pronën e patundshme
- Ligji mbi PPP dhe Koncesione
- Ligji për tatimin mbi të ardhurat
- Ligji mbi qiramarrje
- Ligji për Tregtinë e Jashtme

Institucionet e mëposhtme janë përgjegjës të drejtpërdrejtë për tërheqjen e IHD-ve:

- Agjencia për Promovimin e Investimeve të Kosovës (APIK)⁴⁹ është institucioni kryesor qeveritar për mbështetjen e investimeve të huaja në Kosovë dhe promovimin e eksportit. APIK ofron ndihmë për bizneset ndërkombëtare si agjenci ekzekutive e Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë. Agjencia ka zyra në Prishtinë dhe Vjenë nëpërmjet ECIKS (OJQ e mbështetur nga ADA).

Shqyrtim i ndihmës shtetërore dhe politikave të konkurrencës

Zbatimi dhe monitorimi i Ligjit për Mbrojtjen e Konkurrencës kryhen nga Komisioni/Autoriteti i Kosovës për Konkurrencë⁵⁰. Ende nuk ka Ligj për kontroll të ndihmës shtetërore në Kosovë që është në fuqi.

Në të njëjtën kohë, ende nuk ka program të unifikuar të subvencioneve në bazë kombëtare. Masat për investime janë njëlloj të zbatueshme për të huaj si edhe për investitorët vendas:

- Tatim mbi të Ardhurat e Korporatave⁵¹ - tatimpaguesit me të ardhura nën 50,000 euro mund të zgjidhin të tashmë ose në baza të të ardhurave aktuale me 10% ose në bazë tatimore të supozuara.
- Tatimpaguesit me të ardhura nën 50,000 euro duhet të paguajnë: 3 për qind të gjitha të ardhurave tremujore bruto nga tregtia, transporti, bizneset bujqësore apo të ngjashme, por jo më pak se 37.50 euro për tremujorësh; 5 për qind të të ardhurave vjetore të kompanisë që rrjedhin nga ofrimi i shërbimeve, zanatit, argëtimit dhe të ngjashme, por jo më pak se 37,50 euro për tremujorësh; 10 për qind e të ardhurave neto të qirasë për tremujorësh, të zvogëluar nga cilado shumë e mbajtur gjatë atij tremujori.
- Humbjet mund të barten matej për 7 vjet
- Tatimet e kreditit tatimor mbi të ardhurat e huaja të paguara jashtë vendit nga banorët, janë kredituar deri në shumën maksimale prej tatimit të pagueshëm në Kosovë
- Norma e tatimit mbi të ardhurat personale varet nga vlera vjetore e cila është progresive dhe mbahet nga punëdhënësit (0-10%)

- Disa mallra janë të përjashtuar nga detyrimet doganore
- Nxitjet e mundshme në nivel lokal në zonën ekonomike lokale - zona të posaçme ekonomike të cilat nuk janë në zona të lira ekonomike

Roli i Parlamentit në lidhje me tërheqjen e IHD-ve, ndihmës shtetërore dhe politikave të konkurrencës

Agjencia Kosova * ree Konkurrencës përbëhet nga pesë anëtarë, kryetari i komisionit dhe katër komisionarë të cilët emërohen nga Kuvendi i Republikës së Kosovës*. Agjencia raporton para Kuvendit për aktivitetet me përgatitje të raportit në bazë vjetore.

Studim i rastit – Etlinger Shtimje (INVESTIM I MBËSHTETUR ME GRANT TË DONATORËVE)

Kolm Pfluger/Etlinger –investim austriak për prodhim agrobiznesi (perime dhe perime të përpunuara në Shtimje, Kosovë*. Vlerë investimi prej 500.000 Euro me mbështetje financiare të Bashkëpunimit Austriak për Zhvillim (ADC). Investim i përbashkët ka krijuar 150 vende të reja pune në Kosovë*.

* This designation is without prejudice to position on status, and is in line with UNSCR 1244 and ICJ Advisory opinion on the Kosovo * declaration of independence

⁴⁹<http://www.invest-ks.org>.

⁵⁰<https://ak.rks-gov.net/?cid=2,11>.

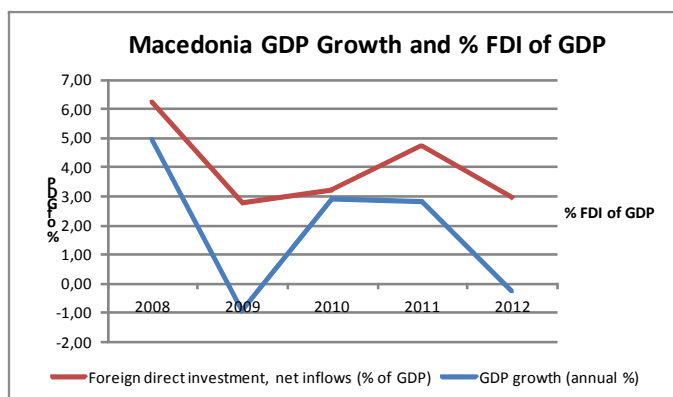
⁵¹http://www.kpmg.com/AL/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Brochures/Documents/2011-Investment-in-Kosovo*-web.pdf.

Maqedonia

Maqedonia	2008	2009	2010	2011	2012
Popullsia (gjithsej)	2.098.769	2.100.558	2.102.216	2.103.890	2.105.575
BPV (momenal US\$)	9.834.038.367	9.313.573.965	9.338.665.631	10.439.099.881	9.612.518.136
BPV rritje (vjetore %)	4,95	-0,92	2,89	2,84	-0,27
Investimet e huaja direkte, neto flukse (% të BPV)	6,22	2,79	3,22	4,74	2,94
Investimet e huaja direkte, neto flukse ⁵² (BP, momenal US\$)	611.688.379	259.530.322	300.734.841	495.096.925	282.676.632

Burim: <http://data.worldbank.org>.

Burim: <http://data.worldbank.org>.

Treguesit e IHD si % e BPV-së tregojnë një prirje të qëndrueshme prej rreth 3% deri në 5% që paraqitet si më lartë nga rritja e përgjithshme vjetore e BPV në periudhën e fundit pesëvjeçarë. Me përjashtim të vitit 2008 IHD shprehur në USD tregojnë një vlerë të qëndrueshme vjetore duke filluar nga 260 milionë dollarë deri në 495 milionë USD.

Shqyrtim i legjislacionit dhe politikave për tërheqjen e IHD

Legjislacioni kryesor në vijim në Republikën e Maqedonisë rregullon operacionet e biznesit dhe tërheqjen e IHD-ve:

- Ligji për mbrojtjen e konkurrencës - rregullon kushtet e konkurrencës
- Ligji kundër Konkurrencës jolojale - rregullon kushte të barabarta të konkurrencës
- Ligji për Zonat Industriale të Zhvillimit Teknologjik⁵³ - rregullon krijimin dhe operacionet brenda ZIZhT

- Ligji për Kontrollin e Ndhmës Shtetërore - rregullon llojet e ndihmës shtetërore kushtet e lejuara të ndihmës shtetërore
- Ligji për Ndërmarrje Publike - ka rregulluar themelimin, llojet dhe detyrimet e kompanive
- Ligji për tatimin mbi të ardhurat- rregullon detyrimet tatimore që vijnë nga të ardhurat e kompanive

Institucionet e mëposhtme janë direkt përgjegjëse për tërheqjen e IHD:

- Agjencia për investime të huaja dhe promovim të eksportit të Republikës së Maqedonisë (Investinmacedonia)⁵⁴ – agjencia zyrtare e qeverisë përgjegjëse për tërheqjen dhe zhvillimin e investimeve të huaja dhe promovimin e eksportit
- Drejtoria për zonat teknologjike industriale⁵⁵ - autoriteti i Qeverisë së Republikës së Maqedonisë që menaxhon bashkimin e çështjeve administrative të të gjitha zonave në Republikën e Maqedonisë
- Ministrat për tërheqjen e investimeve të huaja direkte
- Ministria e Ekonomisë, Sektori për tërheqjen e investimeve

Shqyrtim i ndihmës shtetërore dhe politikave të konkurrencës

Zbatimi i Ligjit për Mbrojtjen e Konkurrencës dhe Ligji për Kontrollin e Ndhmës Shtetërore, monitorimi dhe kontrolli i shtetit-ndihmës në Republikën e Maqedonisë kryhen nga Komisioni për Mbrojtjen e Konkurrencës⁵⁶.

Politikat kryesore dhe masat për tërheqjen e IHD-ve në Maqedoni janë

- Shkallë e pandryshueshme e tatimit prej 10%
- Lirim nga tatimi - nuk ka tatim mbi të ardhurat për neto fitimet e ri-investuara para tatimit
- Investimet në ZIZhT ofrojnë skemë të Ndhmës Shtetërore si ndihmë shtetërore rajonale:
  - Lirimi nga tatimi mbi të ardhurat personale dhe të korporatave për 10 vitet e para;
  - Lirimi nga tatimi mbi vlerën e shtuar dhe pagesa për detyrimet doganore për mallrat, lëndët të para, pajisjet dhe makinat deri në 500 mijë euro dhënë si nxitje për shpenzimet e ndërtimit në varësi të vlerës së investimit dhe numrin e punonjësve
  - Qira për vendin për 99 vjet;
  - Lidhje pa pagesë me gaz natyral, ujë, rrymë elektrike;
  - Lirimi nga pagesa e taksave komunale në komunën lokale, si dhe nga tarifat për lejet e ndërtimit të tokës dhe kanalit e gjelbër doganor për mallrat⁵⁷

TRoli i Parlamentit në lidhje me tërheqjen e IHD-ve dhe ndihmën nga shteti dhe politikat e konkurrencës

Komisioni për Mbrojtjen e Konkurrencës është organ i pavarur shtetëror me status të entitetit juridik, i pavarur në punën e tij dhe procesin e vendimarrjes. Komisioni përbëhet nga kryetari dhe katër anëtarë të emëruar dhe të shkarkuar për një periudhë pesë-vjeçare nga Kuvendi i Republikës së Maqedonisë, me të drejtë riemërimi.

Komisioni për Mbrojtjen e Konkurrencës është i detyruar të përgatisë dhe të dorëzojë një raport vjetor që mbulon informacione të detajuara mbi aktivitetet sipas Ligjit për Mbrojtjen e Konkurrencës dhe Ligjit për Kontrollin e Ndhmës Shtetërore në Parlament.

Në rastin e pranimit të ndihmave shtetërore, në emër të Qeverisë së Maqedonisë (QM), Agjencia për Investime të Huaja dhe Promovim të Eksportit të Republikës së Maqedonisë nënshkruan marrëveshjen me investitorin.

Rasti i Kemet Electronics Makedonija DOOEL

24.07.2011 Kemet Electronics Makedonija Ltd. dhe QsM nënshkruan Marrëveshjen për Ndhimën Shtetërore Rajonale me qëllim të krijimit të punësimeve të reja që kanë të bëjnë me investimin.

Kemet Electronics është kompani me bazë në SHBA për prodhimin e kondensatorëve filloi veprimtarinë në vitin 2012 në ZIZhT Shkup. Investimi i njoftuar (në dy faza) është me vlerë prej 25 milionë USD dhe planifikohet të punësohen 500 persona. Kemet Electronics ka për qëllim të prodhojë kondensatorë standard dhe në të ardhmen do të zgjerojë prodhimin e tyre me produkte të tjera⁵⁸.

Intensiteti maksimal i ndihmës shtetërore është e caktuar dhe 50% të kostove të pranueshme të investimit bruto ose 50% të kostove të pagave për punonjësit për punësime të reja për dy vjet .

Sipas Raportit vjetor të KZK (Komisioni i Mbrojtjes së Konkurrencës) më vitin 2011, me Vendimin 27/07/2011, për vitin 2011, kompania ka marrë ndihmë shtetërore sipas skemës rajonale me vlerë prej 2,05 milionë euro⁵⁹.

Kemet electronics ka marrë përfitimet e mëposhtme⁶⁰ : lehtësime tatimore (përfshihen nga pagimi i tatimit mbi fitimin për 10 vjet dhe tatimit mbi të ardhurat personale për 10 vjet, përfshihen nga TVSH-ja e importit të mallrave dhe të tregtisë brenda zonës); lehtësime doganore; nuk paguajnë tarifë për menaxhimin e ngatës ndërtimore; asnjë detyrim për ndërtimin të strehim dhe detyrimet përkatëse për strehim; përfshijm nga paraqitja e garancisë si instrument për sigurimin e borxhit doganor.

---

⁵²FDI Net inflows are sum of equity capital, reinvestment of earnings, other long-term capital, and short-term capital as shown in the balance of payments

⁵³<http://www.fez.gov.mk/tir-zones-law.html>

⁵⁴<http://www.investinmacedonia.com/node/33>.

⁵⁵<http://www.fez.gov.mk/dtirz-today.html>.

⁵⁶www.kzk.gov.mk.

⁵⁷<http://www.investinmacedonia.com/>.

⁵⁸<http://www.fez.gov.mk/kemet-160.html>.

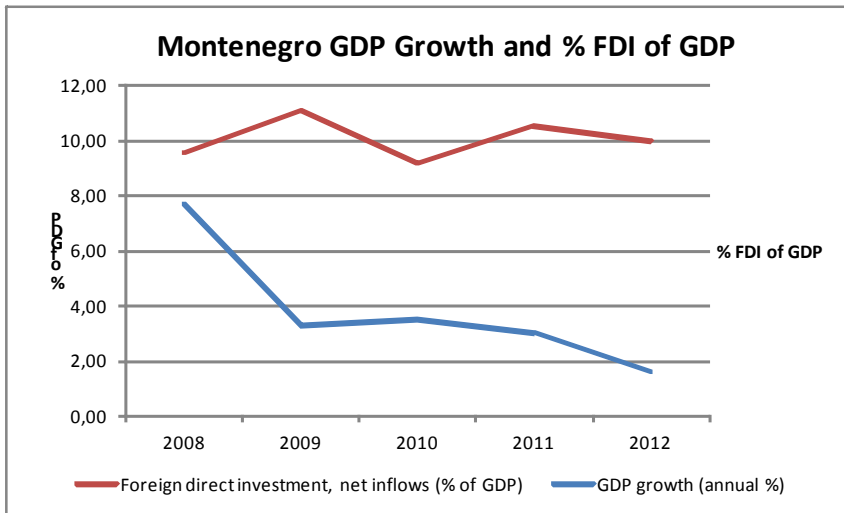
⁵⁹www.kzk.gov.mk.

⁵⁹<http://kzk.gov.mk/images/Vestiimages/971/%D0%9F%D0%A0%D0%95%D0%97%D0%95%D0%9C%D0%98.pdf>.

Mali i Zi

Mali i Zi	2008	2009	2010	2011	2012
Popullsia (gjithsej)	618.649	619.408	620.078	620.644	621.081
BPV (momental US\$)	4.519.731.947	4.157.852.772	4.114.780.574	4.501.811.520	4.373.170.812
BPV rritje (vjetore %)	6,90	-5,70	2,50	3,23	-0,55
Investimet e huaja direkte, neto flukse (% të BPV)	21,57	37,26	18,43	12,36	14,14
Investimet e huaja direkte, neto flukset (BP, momental US\$)	975.105.642	1.549.312.935	758.407.500	556.257.883	618.367.296

Burim: <http://data.worldbank.org>.

Burim: <http://data.worldbank.org>.

Treguesit e IHD si % e BPV-së tregojnë se një vlerë e qëndrueshme dhe e rëndësishme e përqindjes në pesë vitet e fundit duke filluar nga maksimum 37% në vitin 2009 dhe në minimum 12% në vitin 2011 në mënyrë të konsiderueshme është paraqitur më mirë se sa përqindja e BPV në nivel vjetor. Vlera e IHD-ve në Mal të Zi tregojnë një trend të rënies në pesë vitet e fundit, megjithatë më shumë se gjysmë miliardë USD.

Shqyrtim i legjislacionit dhe politikave për tërheqjen e IHD

Legjislacioni kryesor në vijim në Malin e Zi rregullon operacionet e biznesit dhe tërheqjen e IHD-ve:

Foreign Investment Law

- Ligji për Investimet e Huaja
- Ligji për Organizimin e biznesit

- Ligji mbi Operacionet e Jashtme Momentale Kapitale
- Ligji për Zonat e Lira Ekonomike
- Ligji për Tarifa Doganore
- Ligji për Tatimin mbi Fitimin e Subjekteve Juridike (Ligji për Tatimin mbi Fitimin e Korporatave)
- Ligji për Tatimin mbi të Ardhurat Personale
- Ligji për Kontrollin e Ndhmës Shtetërore
- Ligji për Mbrojtjen e Konkurrencës

Institucionet e mëposhtme janë direkt përgjegjëse për tërheqjen e IHD-ve:

- Agjencia Malazeze për Promovimin e Investimeve⁶¹ (AMPI), një agjenci qeveritare e investimeve për promovimin e investimeve të jashtme
- Ministria e Ekonomisë e Malit të Zi

Shqyrtim i ndihmës shtetërore dhe politikave të konkurrencës⁶²

Masat e politikave për tërheqjen e investimeve të huaja në Mal të Zi janë të parapara në Strategjinë për tërheqjen e investimeve të huaja të AMPI, të miratuara nga Qeveria e Malit të Zi. Zbatimi i Ligjit për Mbrojtje të Konkurrencës dhe monitorimi i tij janë kryer nga Agjencia për Mbrojtjen e Konkurrencës⁶³.

Masat e veçanta për investitorët janë:

- 100% Lehtësim nga tatimi i fitimit dhe tatimi i të ardhurave personale - për kompanitë e sapo krijuara (ose njësitë të biznesit) në komunat ekonomikisht të pazhvilluara për aktivitete prodhuese. Lehtësimet tatimore nuk janë të zbatueshme për prodhim primar të bujqësisë, transportit dhe ndërtimin e anijeve, peshkimin dhe çelikut.

- Subvencionimi i kategorive të papunësuarve - përjashtimi perceptual i sigurimit personal dhe përfitimeve për kategori të caktuara të papunësuarve si ato me moshe të caktuar, të papunësuarit afatgjatë, biznes zonat, etj.

- Lehtësimet tatimore vendore në baza komunale si reduktimi i: tatimit komunal dhe të tjera, të subvencionuar me qira/çmim për zonat e biznesit, tatim në pronë, marrëveshjet PPP, projekte infrastrukturore, etj.

- Iniciativat e Zonës së Lirë të Portit të Barit⁶⁴ :

- Përdorimi i tokës dhe objekteve me qira afatgjatë sipas kushteve të fiksuara;
- doganat, detyrimet doganore dhe TVSH-ja e përjashtuar për mallrat që hyjnë në Zonë;
- mallrat mund të merret përkohësisht jashtë Zonës;
- mallrat nga Zona paguajnë doganat dhe detyrimet doganore vetëm për komponentin e huaj në mallrat;
- fitim i lirimit tatimor;
- transfer i lirë fitimit dhe depozitës.

- Përveç masat për subvencionimin e investimeve të huaja masat e ndihmës shtetërore janë përgjithësisht të paramenduara në format e mëposhtme: (1) të ndihmës horizontale - kanë për qëllim ristrukturimin dhe përmirësimin e kompanive ekzistuese (2) ndihmës vertikale - mbështetje të zhvillimit rajonal nëpërmjet fondit për investime - zhvillim⁶⁵ (mbështetje të NVM, infrastruktura për komunat, etj) dhe Agjencia për punësim⁶⁶ (lehtësim për përfitimet për të papunësuarit).

Roli i parlamentit në tërheqjen e IHD, ndihmës shtetërore dhe politikave të konkurrencës

Sipas Ligjit për Investime të Jashtme, nxitja dhe promovimi e investimeve të huaja që kontribuojnë në zhvillimin ekonomik të Malit të Zi është kryer në bazë të Strategjisë për Promovimin e Investimeve të Jashtme të miratuara nga Qeveria e Malit të Zi, ndërsa promovimi është bërë nga Agjencia e Malit të Zi për Promovimin e Investimeve të Huaja. Agjencia për Mbrojtjen e Konkurrencës të Malit të Zi dhe Komisionit për kontrollin e ndihmës shtetërore është përgjegjëse para Qeverisë dhe është e detyruar të paraqesë raportin e tyre vjetor të punës para Qeverisë dhe të Kuvendit të Malit të Zi.

Studimi i rastit - Industria e Jahteve Portomontenegro /

Portomontenegro është një port vendor për jahte luksoze e kombinuar me fshatin bregdetar dhe një nga investimet më të mëdha në Malin e Zi. Investitori Marinat Adriatike në vitin 2007 bleu marinën dhe arsenalin për ndërtimin e anijeve Sava Kovaçević për 23 milion euro. Sipas investitorëve, deri në këtë pikë, investimi është vlerësuar në 200 milionë euro dhe ka krijuar 800 punësime të reja⁶⁷. Sipas investitorit nuk ka pasur subvencione direkte të veçanta të parashikuara për të kompaninë. Megjithatë në sektorin e ndërtimit të anijeve, nën ombrellën e ndihmës shtetërore janë dhënë 105 mijë euro për vitin 2012. Subvencionet përfshirë edhe ndihmën shtetërore për Malin e Zi kanë për qëllim kryesisht kompanitë vendase në vështirësi për ristrukturim.

Industria e qumështit Simiç

Sipas raportit 2012 të Komisionit të Ndhmës Shtetërore, një prej kompanive vendase që ka marrë nxitje më të madhe individuale në kuadër të ndihmës shtetërore për bujqësinë- subvencion, është kompania për prodhimin e qumështit Mljekara "Simiç" - Danilovgrad, e cila për vitin 2012 ka marrë një grant me vlerë prej 248 mijë euro nga vlera totale e subvencionit për sektorin e qumështit prej 658,000 euro. Ndhimja totale e shtetit për vitin 2012 ka qenë 41,9 milionë euro.

Kontejnerski Terminal

Në vitin 2011, Ministria e Punëve Detare dhe Transportit dha një ndihmë shtetërore rajonale kompanisë Kontejnerski Terminal (Container Terminal), si ndihmë në formën e një garancie për kredi të miratuar nga BEZHR, në shumën prej 787 mijë euro për kredi prej 4 milionë euro⁶⁸.

⁶¹<http://www.mipa.co.me/>.

⁶²Strategjia privlačenja stranih direktnih investicija 2013-2015.

⁶³<http://www.azzk.me/>.

⁶⁴<http://www.lukabar.me/eng/szona.htm>.

⁶⁵<http://www.irfcg.me/>.

⁶⁶<http://www.zzcg.org/home/default.asp>.

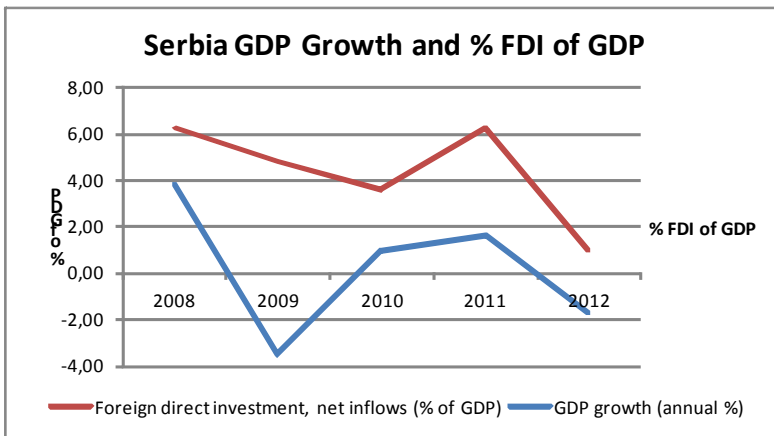
⁶⁷<http://www.vijesti.me/vijesti/korlet-ovakvo-brodogradiliste-bijelaj-je-prijetnja-zivotnu-sredinu-clanak-159738>.

⁶⁸<http://www.emim.org/files/3.pdf>.

Serbia

Serbia	2008	2009	2010	2011	2012
Popullsia (gjithsej)	7.350.221	7.320.807	7.291.436	7.258.745	7.223.887
BPV (momenal US\$)	47.760.580.366	40.249.479.880	36.990.001.284	43.291.846.196	37.488.935.010
BPV rritje (vjetore %)	3,80	-3,50	1,01	1,63	-1,70
Investimet e huaja direkte, neto flukse (% të BPV)	6,27	4,81	3,62	6,24	0,95
Investimet e huaja direkte, neto flukset (BP, momenal US\$)	2.996.385.201	1.935.601.654	1.340.194.855	2.700.435.377	355.286.702

Burim: <http://data.worldbank.org>.

Burim: <http://data.worldbank.org>.

Treguesit e investimeve të huaja direkte si përqindje e PBB-së tregojnë se ka prirje të ndryshme në pesë vitet e fundit duke filluar nga maksimumi prej 6% në vitin 2008 në më pak se 1% në vitin 2012, duke ndjekur trendin e rritjes së përgjithshme vjetore të PBB-së në të njëjtën periudhë. Me përjashtim të vitit 2012, kur vlera e investimeve të huaja direkte është 355 milion dollarë amerikan, për pjesën tjetër të periudhës Serbia llogaritet një vlerë vjetore e IHD-ve duke filluar nga 1,34 miliardë dollarë, deri më pak se 3 miliardë dollarë, duke tejkaluar rritjen vjetore të PBB-së.

Shqyrtim i e legjislacionit dhe politikave për tërheqjen e IHD

Legjislacioni vijues në Serbi rregullon operacionet e biznesit dhe tërheqjen e IHD-ve:

- Ligji për mbrojtjen e konkurrencës - rregullon kushte të barabarta të konkurrencës
- Ligji për kontrollin e ndihmës shtetërore - rregullon kushtet dhe kontrollin e ndihmës shtetërore për ekonominë e tregut dhe mbrojtjen e konkurrencës, përmirësimi i zhvillimit të biznesit (nuk rregullon bujqësinë dhe akua kulturat)

- Ligji për Zonat e Lira - rregullon krijimin dhe rolet e zonave të lira ekonomike
- Ligji për kompanitë e biznesit (Ligji i Kompanisë) - i rregullon themelimin, detyrimet e të gjitha llojeve të kompanive
- Ligji për tatimin mbi fitimin - rregullon detyrimet tatimore që vijnë nga profiti i kompanive
- Ligji mbi doganat - rregullon dispozitat doganore

Institucionet e mëposhtme janë direkt përgjegjëse për tërheqjen e IHD-ve:

- Agjencia për promovimin e eksportit dhe investimeve në Serbi (APEIS) - është një agjenci qeveritare për promovimin e investimeve të huaja direkte dhe mbështetjen e tyre
- Agjencia për kredi eksporti dhe sigurime e Serbisë (AKESS)⁶⁹ - është një agjenci qeveritare të kreditit të eksportit, me qëllim të promovimit të eksportit dhe zhvillimin e marrëdhënieve të jashtme ekonomike
- Ministria e Ekonomisë - përmes agjencive të mësipërme
- Administrata e zonave të lira⁷⁰ - një njësi administrative brenda Ministrisë së Financave, që kryen veprimtari të administratës shtetërore në fushën e zonave të lira

Shqyrtim i ndihmës shtetërore dhe politikave të konkurrencës

Ligji për Mbrojtjen e Konkurrencës, zbatimi dhe monitorimi bëhet nga Komisioni për Mbrojtjen e Konkurrencës⁷¹ dhe Ligji për Ndhimën Shtetërore, zbatimin dhe kontrollin e ndihmës shtetërore në Serbi kryhet nga Komisioni për kontrollin e ndihmës shtetërore⁷² në Ministrinë e Financave të Republikës së Serbisë në përbërje nga përfaqësues të ministrive të financës, ekonomisë, infrastrukturës, mbrojtjes së mjedisit dhe të Komisionit për mbrojtjen e konkurrencës.

Masat specifike mbështetëse për investime në Serbi janë:

- Grantet e shtetit për Greenfield dhe Brownfield investime - (të vlefshme për të gjithë sektorët, përveç bujqësisë primare, industrinë e hotelerisë, shitje me pakicë, dhe prodhimin e fibrave sintetike dhe qymyr) në formën e fondeve të pakthyeshme të shtetit në mes të 4 dhe 10 mijë euro për një vend të ri punë i krijuar brenda tre vjetësh nga dita e nënshkrimit të kontratës për dhënie të fondeve.
- Grantet e shtetit për investitorët të mëdhenj
  - Investimet mbi 200 milion euro, dhe 1.000 vende të reja pune brenda 10 viteve, deri në 17 % të vlerës totale të investimit;
  - Investimet mbi 100 milion euro dhe minimum 300 vende pune të reja brenda një periudhe kohore më pak se 10 vjet, deri në 17 % të vlerës së investimit
  - Investimet mes 50 dhe 100 milion dhe minimum 300 vende të reja pune brenda një periudhe kohore më pak se 10 vjet deri në 20% të investimit
- Investime të mesme mbi 30 milion euro dhe të paktën 150 vende të reja pune brenda 10 viteve deri në 17 % të investimeve totale
- Investimet financiare në varësi të sektorit, të nivelit të zhvillimit territorial, madhësia e investimeve dhe numri minimal i vendeve pune me orar të plotë duke filluar nga 4 deri 20 mijë euro për vende të reja të punës të krijuar.
- Grantet kombëtare për shërbimet e punësimit - për punësime, praktikantë dhe ri-trajnim, fonde në dispozicion për punëtor/praktikant
- Pushim nga tatimet e fitimit për korporatat - përjashtim për një periudhë prej 10 vitesh për kompanitë e mëdha, në qoftë se investimet në pasuritë fikse janë mbi 9 milion € dhe të punësojë të paktën 100 punonjës shtesë gjatë gjithë periudhës së investimeve dhe për investime në rajonet e

pazhvilluara që janë të liruar nga tatimi mbi fitimin për korporata për 5 vjet nën kushte të caktuara

- Kredi tatimore të profitit për korporatat - Tatimi i pagueshëm reduktohet me 20% (ose 40% të ndërmarrjeve të vogla) të shumës së investuar në pasuri fikse për periudhën tatimore por jo më tepër se 33% (ose 70% për ndërmarrjet e vogla) e detyrimit të përgjithshëm tatimor për një vit të vetëm. Nëse nuk përdoret, ajo mund të bartet për deri në 10 vjet.

- Ecuria e humbjeve - deri në pesë vjet

- Përrjashtimet nga paga tatimore dhe pagesat për sigurim social - për 3 ose 2 vjet në varësi të kategorive të caktuara të punëtorëve

- Zbritje vjetore e tatimit mbi të ardhurat për qytetarët jo-serb, ku norma varet nga të ardhurat krahasuar me pagën mesatare në Serbi, taksimi fillon nëse është tri herë me tepër se mesatarja e rrogës në Serbi me 10% dhe përqindja rritet varësisht nga rritja e shumës

- Zona e lirë ekonomike përfiton:

- Përrjashtime tatimore për vlerat e shtuar për të ardhurat e krijuara përmes aktiviteteve komerciale brenda gjashtë zonave aktuale të lira: Subotica, Novi Sad, Zrenjanin, Sabac, Kragujevac dhe Pirot.

- Importe pa dogana të: lëndëve të para dhe mallrave gjysmë-të gatshme për prodhimin e eksportit në zonat e lira ekonomike apo i autorizuar nga autoritetet doganore për përpunim të jashtëm të prodhimit dhe pajisjeve të importuara dhe makineri e cila është pjesë e kapitalit të investitorëve të jashtëm për një kompani në Serbi.

- Incentiva shtesë lokale, madhësia caktohet në varësi të vendndodhjes: lirim nga pagimet për qiranë e truallit për ndërtim, pagesa në këste, me pëlqimin paraprak të Qeverisë së Serbisë; lirim nga pagesat për ndërtime zhvillimore, etj .

Roli i Parlamentit në lidhje me tërheqjen e IHD-ve dhe ndihma nga shteti dhe politika e konkurrencës

Komisioni për Mbrojtjen e Konkurrencës është një organizatë e pavarur shtetërore i cili është përgjegjës para Parlamentit dhe është i detyruar të përgatisë dhe të dorëzojë një raport vjetor që mbulon informacion të detajuar mbi aktivitetet sipas Ligjit për mbrojtjen e konkurrencës në Parlament.

Ligjet për insentive janë votuar nga Parlamenti, ndërsa shumata e sakta të mbështetjes janë sjellë përmes miratimit të rregulloreve të ndryshme dhe rregullore tjera.

Rasti i FAS FIAT Automobiles Serbia

Investimi më i madh në sektorin e automjeteve në Serbi si pjesë e zonës së lirë të Kragujevcit është projekti FIAT. Vlera e eksportit e FIAT në vitin 2013 mbulojnë shumën e mbi 1,5 miliardë euro (sipas APEIS).

Protokolli midis Fiat Automobili Srbija për rregullimin e marrëdhënieve, ka synuar një mbështetje financiare nga shteti prej 14 milionë euro (6 milionë euro për 2013 dhe 8 milionë euro për vitin 2014) me kusht për të hapur një numër të caktuar punësimeve të reja. Me anë të Dekretit mbi Kushtet për Nxitjen e Prodhimit dhe kërkesa për prodhimin e automjeteve për pasagjerë të prodhuar në Republikën e Serbisë në vitin 2013 (2013/03/23) , dhe FIAT si prodhuesi i vetëm në Serbi, kanë subvencionuar shitjet deri në vlerën e mbi 6 milionë euro (720 milion dinar) përmes: reduktimit të çmimit të modeleve të reja të makinave "500L" në tregun e brendshëm për 3 mijë euro në makinë dhe të sigurojë që bankat komerciale dhe kompanitë e lizingut të mundësojnë financimin e modeleve me një interes vjetor nën 3 %.

⁶⁹www.aofi.rs.

⁷⁰<http://www.usz.gov.rs/eng/o-nama.php>.

⁷¹ www.kzk.org.rs.

⁷²<http://www.mfin.gov.rs/pages/issue.php?id=7271>.

⁷³<http://www.usz.gov.rs/files/publikacije/Investment%20Incentives%20in%20Serbia%202013.pdf>.

⁷⁴<http://www.usz.gov.rs/eng/proizvodjaci.php>.

⁷⁵http://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/dokumenti/2013/uredba_putnicka_vozila057_lat.pdf.

Udhëzime praktike për përmirësimin e mbikëqyrjes parlamentare

A. Politika e konkurrencës dhe ndihma shtetërore në vendet e Ballkanit Perëndimor

Në përputhje me vlerësimin e kryer për gjendjen aktuale në nivelin e përputhjes legjislative dhe strukturimin institucional mbeten sfida të mëdha për mbikëqyrjen parlamentare mbi politikën e konkurrencës dhe të ndihmës shtetërore në vendet e Ballkanit Perëndimor.

- Një nga sfidat më të mëdha për arritjen e përputhjes për kapitullin e politikës së konkurrencës është domosdoshmëria për të zhvilluar dhe forcuar kapacitetin e zbatimit të organeve kompetente për mbrojtjen e konkurrencës dhe për monitorimin dhe kontrollin e ndihmës shtetërore;
- Përputhja e plotë në këtë kapitull kërkon një ndryshim themelor në kulturën e biznesit;
- Në lidhje me politikën e ndihmës shtetërore është e rëndësishme që të kuptojnë se ndihma shtetërore nuk vije falas. Gjithashtu, nuk është një zgjidhje që për një çast mund të zgjedh problemet. Taksapaguesit në fund të duhet të financojnë ndihmën shtetërore dhe ka kosto mundësie për atë. Dhënia e ndihmës për sipërmarrjet do të thotë marrjen e fondeve nga fushat tjera politike. Burimet e shtetit janë të kufizuara dhe ato janë të nevojshme për shumë qëllime thelbësore, si sistemi arsimor, sistemi shëndetësor, siguria kombëtare, mbrojtja sociale dhe tjera. Prandaj është e nevojshme që vendet të bëjnë zgjedhjet e tyre në mënyrë transparente dhe sipas prioriteteve për veprim;
- Ekziston nevoja për të përforcuar instrumentet për mbikëqyrjen parlamentare mbi politikën e konkurrencës dhe të ndihmës shtetërore.

Përmirësimet e sugjeruara:

- Detyrimi për dorëzimin e një raporti vjetor nga ana e autoritetit kompetent në Kuvend përbën një instrument të dobishëm për mbikëqyrjen parlamentare mbi politikën e konkurrencës dhe politikës së ndihmës shtetërore. Prandaj në vendet ku nuk ka instrument të tillë, do të ishte e dobishme që të themelohet.
- Roli i Parlamentit për kontrollin e ndihmës shtetërore duhet të forcohet me anë të aktiviteteve për ndërtim të kapaciteteve për deputetët, si dhe për stafin parlamentar dhe
- Një nga instrumentet për mbikëqyrjen parlamentare të politikës së ndihmës shtetërore është diskutimet dhe monitorimin nëpër komisionet parlamentare për buxhet dhe financa. Prandaj vetëdija duhet të ngritet mes deputetëve dhe stafit parlamentar për elementet e ndihmës shtetërore dhe rregullave të ndihmës shtetërore.

B. IHD dhe ndihma shtetërore në vendet e Ballkanit Perëndimor

Duke pasur parasysh informacionet në këtë manual dhe vlerësimin të zhvilluar mund të propozojmë udhëzimet praktike vijuese që përmirësojnë shqyrtim parlamentar mbi politikën e ndihmës shtetërore, konkurrencës dhe tërheqjen e investimeve të huaja direkte në vendet e Ballkanit Perëndimor:

- Diskutimi mbi IHD dhe konkurrencës kombëtare në botën globale ende konsiderohet si një çështje që duhet të adresohet vetëm nga pushteti ekzekutiv.
- Parlamentet e Ballkanit Perëndimor janë duke u fokusuar më shumë në raportet vjetore të institucioneve në mënyrë ex-post dhe janë të kufizuar në monitorimin e procesit të ndihmës shtetërore dhe tërheqjen e IHD.
- Raportet janë duke u fokusuar më shumë në masat hyrëse dhe dalëse pa kërkuar informacion nga pushteti ekzekutiv në lidhje me rezultatin dhe performancën e ndihmës shtetërore dhe politikave për të tërhequr IHD.
- Nuk ka de-facto analiza për përfitimin e kostove në mënyrë që mund të kuptoni më mirë pse secila nga politikat dhe masat për ndihmën shtetërore dhe tërheqjen e IHD-ve janë propozuar nga pushteti ekzekutiv.
- Nuk ka as debat dhe as politikat e duhura “të brezit të ardhshëm”, të propozuar nga pushteti ekzekutiv për atë si për të integruar IHD-në me ekonominë kombëtare dhe se si të përfshihen kompanitë vendase në zinxhirin e furnizimit.

Përmirësimet e sugjeruara:

- Parlamentet duhet të përfshihen në fillim të procesit të hartimit të ndihmës shtetërore dhe tërheqjen e IHD nga pushteti ekzekutiv. Parlamenti është vendi i duhur për të diskutuar të gjitha aspektet e ndihmës shtetërore dhe tërheqjen e IHD para se të zbatohet nga pushteti ekzekutiv.
- Në kuadër të raporteve vjetore të institucioneve të duhura mbi ndihmën e shtetit dhe tërheqjen e IHD-ve duhet të raportohen edhe analizat e efikasitetit dhe efektivitetit të IHD-ve
- Parlamentet duhet të kërkojnë fuqi ekzekutive për të përgatitur analizat e duhur ex - ante për kosto të secilës ndihmë shtetërore dhe politikat e propozuar për IHD.

Tërheqja e IHD dhe politikat e ndihmës shtetërore janë pjesë shumë e veçantë e financave publike që meriton kontroll efikas dhe efektiv nga parlamentet sepse në të kundërtën ajo do të përfundojë në ministri duke i dhënë koncesione të pakufishme për të IHD-ve në mënyrën si duket e përshtatshme në vend të zbatimit të politikës socio-ekonomike për performancë më të mirë të ekonomisë kombëtare.

Referenca:

1. Competition policy in Europe and the citizen, European Commission, 2000;
2. Summaries of legislation, Competition
http://europa.eu/legislation_summaries/competition/index_en.htm;
3. Treaty on the Functioning of the European Union (Consolidated version 2012) [Official Journal C 326 of 26 October 2012];
4. EU Competition policy and the consumer, European Commission;
5. Guide to the Main Administrative Structures required for implementing the acquis;
6. Relevant Competition Laws of the Western Balkan Countries;
7. EC Progress Reports for 2013 for Western Balkan Countries;
8. Relevant State Aid Laws of the Western Balkan Countries;
9. Summaries of legislation, State Aid
http://europa.eu/legislation_summaries/competition/state_aid/index_en.htm;
10. Report on the Inventory of Existing State Aid Schemes in Albania;
11. Resolution of the BiH Competition Council on rejecting the application for concentration of the company Etihad Airways P.J.S.C., Abu Dhabi, United Arab Emirates and Serbia represented by the Government of Serbia;
12. Decision of Kosovo * * Competition Commission on Verbal agreement or coordinated practices of price equation of the fuel derivatives in the Vushtrri municipality;
13. Opinion of the Commission of Protection of Competition of Macedonia on the draft Law on Technological and Industrial Development Zones 2007;
14. Decision of Montenegro Agency for Protection of Competition on abuse of dominant position by Jugopetrol;
15. Decision of the of Commission for State Aid Control of Serbia regarding scheme for employment of people with disabilities, 2011;
16. Agency for Foreign Investments and Export Promotion of Republic of Macedonia,
<http://www.investinmacedonia.com/node/33>, Accessed February 2014;
17. Agency for protection of Competition, Montenegro <http://www.azk.me/>, Accessed February 2014;
18. Albanian Competition Authority, www.caa.gov.al, Accessed February 2014;
19. Albanian Investment Development Agency, <http://www.aida.gov.al/>, Accessed February 2014;
20. Bosnia and Herzegovina, Assembly of Brcko District, Law on incentives to economic development in Brcko District, <http://skupstinabd.ba/zakoni/zakon-o-podsticaju-privrednog-razvoja-u-br-d.html>, Accessed February 2014;
21. Central registry of Macedonia, Register of direct investments <http://www.crm.com.mk/DS/default.aspx?MainId=1&CatID=71>, Accessed February 2014;
22. Commission for protection of competition, Macedonia www.kzk.gov.mk, Accessed February 2014;
23. Commission for protection of Competition, Macedonia State Aid Decision, 2011
<http://kzk.gov.mk/images/Vestiiimages/971/%D0%9F%D0%A0%D0%95%D0%97%D0%95%D0%9C%D0%98.pdf>, Accessed February 2014;

24. Commission for protection of Competition, Serbia, www.kzk.org.rs, Accessed February 2014;
25. Council of Competition Bosnia and Herzegovina, www.bihkonk.gov.ba, Accessed February 2014;
26. Directorate for Technological Industrial Development Zones, Macedonia, <http://www.fez.gov.mk/dtirz-today.html>, Accessed February 2014;
27. Directorate for Technological Industrial Development Zones, Macedonia, <http://www.fez.gov.mk/kemet-160.html>, Accessed February 2014;
28. Directorate for Technological Industrial Development Zones, Macedonia, <http://www.fez.gov.mk/tir-zones-law.html>, Accessed February 2014;
29. Employment Agency of Montenegro, <http://www.zzzcg.org/home/default.asp>, Accessed February 2014;
30. Ernst and Young, Doing Business in Albania 2012 Report, [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Doing_business_in_Albania_2012/\\$File/Doing_business_in_Albania_2012.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Doing_business_in_Albania_2012/$File/Doing_business_in_Albania_2012.pdf), Accessed February 2014;
31. European Commission, Commission Staff Working Document Albania 2012 Progress report, 2012, http://www.akti.gov.al/documents/al_rapport_2012_en.pdf, Accessed February 2014;
32. European Commission, DG Enlargement, IPA Interim evaluation and meta evaluation of IPA Assistance, Country Report Albania, June 2013, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/financial_assistance/phare/evaluation/2013/23914_rep_albania.pdf, Accessed February 2014;
33. European Commission, ERAWATCH, Support Measures, Albanian Competitiveness Fund http://erawatch.jrc.ec.europa.eu/erawatch/opencms/information/country_pages/al/supportmeasure/support_0011, Accessed February 2014;
34. Evropski Pokret, Strengthening the capacities of the civil sector for European integration and accession process, Policy Study, Sate Aid in Monte Negro, 2012, Turkovic Bisera, <http://www.emim.org/files/3.pdf>, Accessed February 2014;
35. Foreign Investment Promotion Agency of Bosnia and Herzegovina, <http://www.fipa.gov.ba/>, Accessed February 2014;
36. International Competition Network <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/members/member-directory.aspx>, Accessed February 2014;
37. International Finance Corporation Doing Business, Measuring Business Regulation, Bosnia and Herzegovina, <http://www.doingbusiness.org/law-library/bosnia-and-herzegovina>, Accessed February 2014;
38. Investment and Development Fund of Montenegro, <http://www.irfcg.me/>, Accessed February 2014;
39. Investment Incentives in Serbia, January 2013, Serbia Investment and Export Promotion Agency SIEPA, <http://www.usz.gov.rs/files/publikacije/Investment%20Incentives%20in%20Serbia%202013.pdf>, Accessed February 2014;
40. Investment Promotion Agency of Kosovo * * (IPAK), Office in Vienna - Implemented by ECIKS

http://www.eciks.org/english/publications/investing_in_Kosovo**_2010/top5.html, Accessed February 2014;

41. Kosovo** Competition Authority <https://ak.rks-gov.net/?cid=2,11>, Accessed February 2014;

42. KPMG, Kosovo** Investment in Kosovo**, 2011,

http://www.kpmg.com/AL/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Brochures/Documents/2011-Investment-in-Kosovo**-web.pdf, Accessed February 2014;

43. Ministry of Economy Trade and Energy, Albania,

<http://www.mete.gov.al/mei/>, Accessed February 2014;

44. Ministry of finance of Republic of Serbia, Free Zones Administration,

<http://www.usz.gov.rs/eng/o-nama.php>, Accessed February 2014;

45. Ministry of finance of Republic of Serbia, Commission for state aid control

<http://www.mfin.gov.rs/pages/issue.php?id=7271>, Accessed February 2014;

46. Ministry of finance of Republic of Serbia, Free Zones Administration, Doing Business in the Zones

<http://www.usz.gov.rs/eng/proizvodjaci.php>, Accessed February 2014;

47. Ministry of trade and Industry of Kosovo**, Investment Promotion Agency of Kosovo** (IPAK)

<http://www.invest-ks.org>, Accessed February 2014;

48. Montenegrin Investment Promotion Agency, <http://www.mipa.co.me/>, Accessed February 2014;

49. Montenegrin Investment Promotion Agency, Strategija privlačenja stranih direktnih investicija

2013-2015, March 2013, <http://www.gov.me/biblioteka/strategije>, Accessed February 2014;

50. Port of Bar The Law on free zones, Montenegro <http://www.lukabar.me/eng/szona.htm>,

Accessed February 2014;

51. Regulation on the conditions and manners for incentivizing production and sales of passenger vehicles produced in Republic of Serbia in 2013,

http://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/dokumenti/2013/uredba_putnicka_vozila057_lat.pdf,

Accessed February 2014;

52. Serbian Export Credit and Insurance Agency, www.aofi.rs, Accessed February 2014;

53. The World Bank, Open Data, <http://data.worldbank.org>, Accessed February 2014;

54. Titan, Antea Cement SH. A, <http://www.anteacement.com/default.asp?siteID=1&pageid=27&langid=2>, Accessed February 2014;

55. UNCTAD, UNDP Albania, Foreign Direct Investment Report Albania, 2011,

http://www.mete.gov.al/doc/web_fdi_report_english.pdf, Accessed February 2014;

56. Vjesti, online, Article: Korlet: This type of shipbuilding in Bjelaj is a threat to the environment, 11.11.2013 <http://www.vijesti.me/vijesti/korlet-ovakvo-brodogradiliste-bijelaj-je-prijetnja-zivotnu-sredinu-clanak-159738>, Accessed February 2014.

